

Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú
Stratégiai Programjának

Stratégiai Környezeti Vizsgálata

2014. szeptember 22.

BFH Európa Projektfejlesztő és Tanácsadó Kft.

Szombathely

Tartalom

1.	A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése	4
1.1.	Előzmények, különösen a tematika tartalma	4
1.2.	A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása	7
1.3.	a környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a program alakulására	7
1.4.	a környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembe vétele, az indokok összefoglalása	8
1.5.	a környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek (mint pl. technikai hiányosságok, bizonyos ismeretek hiánya stb.), az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok.	8
2.	A program és a kidolgozásukkor vizsgált változatok (a továbbiakban: változatok) rövid ismertetése	10
2.2.	A program összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal	15
2.3.	A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása.	21
3.	A program, valamint a változatok megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárása	22
3.1.	A Program céljainak összevetése a Program szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal	22
3.2.	Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele a programban	26
3.3.	A program céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok (2.2.) céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból	28
3.4.	A jelenlegi környezeti helyzet releváns, a programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése	30
3.4.1.	földrajzilag lehatárolt tervezési terület esetén, illetve, ha a hatásterület földrajzilag lehatárolható, a terület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket a program megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol	30
3.4.2.	A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképeség, terhelhetőség)	30
3.4.3.	A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a program nem valósulna meg	31
3.5.	A program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása	36
4.	A program megvalósítása esetén várható, a környezetet érő hatások, környezeti következmények előrejelzése	41
5.	A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, a programban szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre	60
6.	Javaslat környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket a program által befolyásolt projektekben, tervekben, programokban figyelembe kell venni	62

7.	A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a tervben, illetve programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre	65
8.	Közérthető összefoglaló.....	67

1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése

1.1. Előzmények, különösen a tematika tartalma

A 2001/42/EK irányelv (továbbiakban: Irányelv) 3. cikkelye, az „1995. évi LIII. Trv. A környezet védelmének általános szabályairól” 43-44.§. (továbbiakban: Törvény), továbbá a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet (továbbiakban: Rendelet) alapján azon tervek, amelyek megvalósítása során jelentős környezeti hatások várhatóak, (stratégiai) környezeti vizsgálat (továbbiakban SKV, vagy környezeti vizsgálat) lefolytatására kötelezettek. Az Irányelvet átültető 2/2005. (I.11) Kormányrendelet 1. sz. melléklete alapján környezeti vizsgálat kötelezettek a „Területi tervek”, amelyek az 1996. évi XXI. trv. 23. §. 1) bekezdése alá esnek. Ennek megfelelően **stratégiai környezeti vizsgálat kötelezett a jelen vizsgálat tárgya, „Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja 2014-2020” (továbbiakban: Program).**

A megyei önkormányzatok tervezési feladatait a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény, valamint a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, valamint a 2014-2020 közötti források területi koordinációjának kereteiről szóló 1115/2013. (III.8.) számú határozat jelenti. A jogi keretek alapján a megyék elkészítik területfejlesztési koncepcióikat, továbbá közreműködnek a 2014-2020-as területi alapú fejlesztések megtervezésében, amihez elkészítik a koncepcióra épülő, jelen tanulmányban is vizsgált stratégiai programjukat, és gazdaságfejlesztési és kistérségi részdokumentumaikat. A 2014-2020 közötti időszakban a fejlesztések területi integrációjának szintje a megye, a megyei jogú városok, ill. a kisvárosok és várostérségek.

A 2014-2020-as tervezés tekintetében a fenti felhatalmazások alapján és keretek között a megyék elsődlegesen a Terület- és Településfejlesztési Operatív programban (TOP) megvalósuló fejlesztésekhez készítene programokat - a TOP tartalmi és forrás keretei között. Ezen túl a megyei programnak ágazati szinten is meg kell fogalmaznia fejlesztési elképzeléseit.

A megyék külön támogatási keretből, elkülönült folyamat részeként készítették el megyei területfejlesztési programjaikat. Az elkülönült jogi keretekre való tekintettel ezekre külön-külön vált szükségessé a környezeti vizsgálat lefolytatása. A hivatkozott jogszabályi kötelezettség alapján elvégzett, alábbi jelentésben összegzett környezeti vizsgálat tárgya Vas Megye Területfejlesztési Programja.

A környezeti vizsgálat a Program „céljait és földrajzi kiterjedését figyelembe vevő ésszerű változatai megvalósításának várható jelentős környezeti hatásait azonosítja, írja le és

értékeli”¹, továbbá javaslatokat fogalmaz meg a készítő számára a negatív hatások csökkentése és a pozitív hatások érvényesülése érdekében.

Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja 2014-2020 – csaknem másfél évnyi előkészítő munka után - 2013 ősze és 2014. ősze között készült el. A környezeti vizsgálat elvégzésére 2013. év októberében kapott felkérést társaságunk. Az értékelés során arra törekedtünk, hogy - mivel javaslataink a Program elfogadása előtt elkészülnek - azok a Programban és annak részdokumentumaiban figyelembe vehetőek legyenek.

A 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet részletezi az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatának elvárásait. A 2001/42 EK irányelv által megkövetelten érvényesíteni kell a fenntarthatóság követelményeit a tervek és programok értékelése és tervezése során.

A környezeti vizsgálat első lépése a környezeti értékelés konkrét tartalmának és részletezettségének, azaz a tematikájának az elkészítése volt. A tematika a kormányrendelet 4. sz. melléklete szerint tartalmi követelményeket figyelembe véve készült el. A tematikával kapcsolatban a készítő a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 7. § (1) bekezdése által előírt módon kikérte a környezet védelméért felelős szervek véleményét.

A tematika tervezet lehatárolja a vizsgálati területet (Vas megye, mivel erre terjed ki a hatásköre), a vizsgált időtáv pedig a Program által megcélzott időtáv (elsődlegesen 2020-ig, összhangban az EU-s finanszírozási ciklussal – továbbá átfogó kitekintéssel 2030-ig).

Az értékelés során az 1. sz. táblázatban felsorolt környezeti tényezőket és az azokhoz kapcsolódó indikátorokat vizsgáltuk meg, figyelembe véve azon belül azok általános, időbeli és térbeli jellemzőit, hatásuk várható erősségét (részletesebben lásd a módszertanban).

1. táblázat: Környezeti tényezők és indikátoraik:

Környezeti tényező	Leírás	Indikátorok
Környezeti közegek	Talaj és altalaj Felszíni és talajvizek Levegő Mezo- és makroéghajlat	<ul style="list-style-type: none">• Földhasználat, a földfelszín lefedése• Hatások a talaj minőségére• vízminőségre gyakorolt hatások• Hidrológiai hatások• Légköri kibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást
Állat- és növényvilág	Állatvilág Növényvilág Erdők Természetes élőhelyek Biodiverzitás	<ul style="list-style-type: none">• A biodiverzitásra gyakorolt hatások (A vörös listás veszélyeztetett fajok fejlődése)• Erdől állapota, irtások• Természetvédelmi területek állapota és fejlődése

¹ 1995. évi LIII. tv. A környezet védelmének általános szabályairól, 43. §. (7)

		<ul style="list-style-type: none"> • Határjelenségek kihatásai • Természetes élőhelyekre gyakorolt hatások
Emberi környezet	<p>Egészség Tájkép (felszíni formák) Tájkép (esztétikai) Hasznosítás és kihasználás Kulturális örökség</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Földhasználat • Természeti katasztrófák által fenyegetett területek • Veszélyzónák tervezésének helyzete • Közlekedési forgalom növekedése • Tájképre gyakorolt esztétikai hatások • Hulladékmennyiség növekedése • Újrahasznosítható alapanyagok használata • Fosszilis alapanyagok használata • Az energiafogyasztás növekedése • A kulturális örökségre gyakorolt hatás • A járműforgalom mennyisége • A környezetbarát mobilitás infrastruktúrájának minősége
Kölcsönhatások és összefüggések		<ul style="list-style-type: none"> • Hatások összegződése • Hatások kölcsönös egymásra hatása

Az egyes hatásokat egy áttekintő értékelő mátrixban rögzítettük.

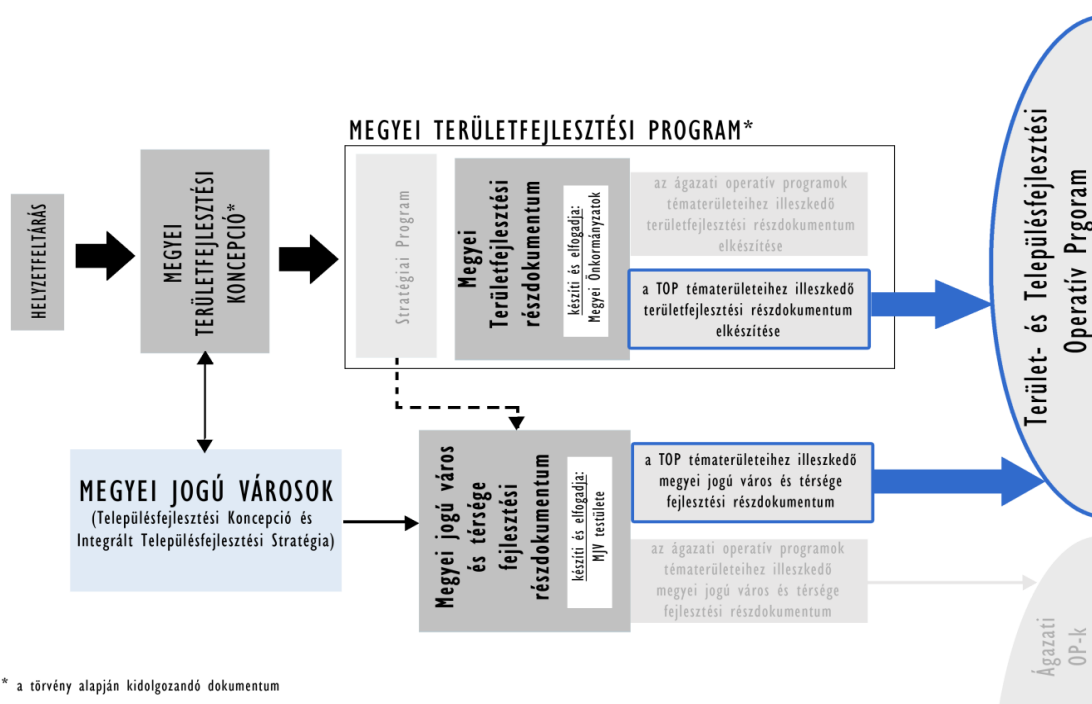
Az értékelés során 7 (+1: nem besorolható) kategóriába osztottuk be a környezeti hatásokat:

++	Biztosan pozitív hatású lesz
+	Valószínűleg pozitív hatású lesz
0 +	Nem várható hatás, de középtávon enyhe pozitív hatás nem kizárt
0	Nem várható hatás, vagy elhanyagolható hatás várható
0 -	Nem várható hatás, de középtávon enyhe negatív hatás nem kizárt
-	Valószínűleg negatív hatású lesz
--	Biztosan negatív hatású lesz
X	A hatás felmérése nem lehetséges

Az egyes környezeti indikátorokra elvégzett értékelés alapján tettünk javaslatot a Program készítőinek.

1.2. A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása

Amint az 1. sz ábrán látható, az elfogadott Területfejlesztési Konceptióra alapozva készül el Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja. A valamennyi megye által összeállított területfejlesztési programok felhasználásával kerül összeállításra a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program, amely aztán a fő finanszírozási és végrehajtási keretét adja a Program megvalósulásának. Az ebből nem finanszírozható célok és tevékenységek ágazati operatív programok, határon átnyúló programok és nemzeti források keretéből valósulhatnak meg.

1. sz ábra: Az országos szintű területi tervezési folyamat

A megyei programozással párhuzamosan zajlik Szombathely Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiójának, Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (ITS) és a város ITP-inek elkészítése is. Az elkészülő szombathelyi dokumentum a megyei program részeként került elfogadásra. Ezen túl a megyei program készítése során figyelembe vették Szombathely érdekeit, azok alapján a tervezés szerint két, valójában szervesen egy területi egység célrendszerei és irányai összehangolásra kerültek.

1.3. a környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a program alakulására

A környezeti értékelés észrevételei, javaslatai lehetőséget nyújtanak arra, hogy - a javaslatok elfogadása és beépítése esetén - egy környezeti és fenntarthatósági szempontból megfelelőbb,

jobb életminőséget eredményező megyei program jöhessen létre. A jelen fázisban az SKV javaslatai még nem kerültek beépítésre. **Az egyeztetés lezárulásáig a javaslatok beépítése még megvalósulhat, ezért ez a pont később kerül véglegesítésre.**

1.4. a környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembe vétele, az indokok összefoglalása

1.4.1. Az értékelés tervezett módszerének egyeztetése

A környezeti értékelés első lépése a módszertani tervezet elkészítése volt, amit a vonatkozó jogszabálynak megfelelően 2013. év végén, a megfelelő időkeret betartásával, és a jogszabály által megadott körben megkaptak véleményezésre a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet által megnevezett bevonandó szervek. A beérkezett észrevételek, javaslatok beépítése a környezeti vizsgálat módszertanába megtörtént, azokat a vizsgálat során is figyelembe vettük.

1.4.2. A környezeti jelentés egyeztetése

A Vas megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja környezeti vizsgálatáról készült jelentést Vas megye Önkormányzata megküldte valamennyi, a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet által megnevezett bevonandó szerv részére. Az Országos Környezetvédelmi Tanács már a korábban értékelt Konceptió SKV egyeztetése során jelezte, hogy *regionális hatókörű* szervként nem illetékes a *megyei szintű* koncepció és program környezeti vizsgálatának vonatkozásában.

A Program környezeti vizsgálatára érkezett észrevételek beérkezésüket követően kerülnek feldolgozásra és beépítésre a jelentésbe.

1.5. a környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek (mint pl. technikai hiányosságok, bizonyos ismeretek hiánya stb.), az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok.

A Vas megyei területfejlesztési program környezeti értékelésénél felhasznált adatok legfontosabb forrásai:

- Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja 2014 - 2020 - 2014. jún. 23.
- Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója, 2014-2020
- Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területének környezeti állapota 2012. (<http://nydtktvf.zoldhatosag.hu/>)
- Vas megye környezeti állapota (Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, 2012. 08.)
- Környezeti helyzetkép, 2013 – KSH, 2014

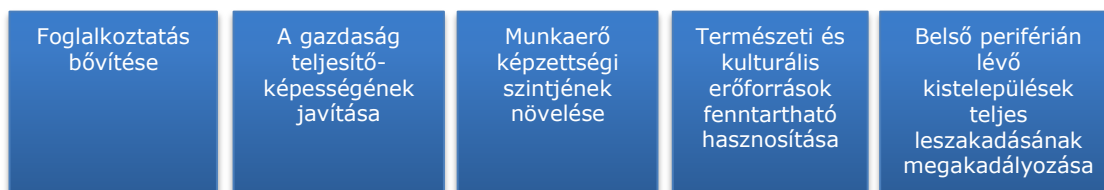
- Vas Megye Területrendezési Terve módosítása Környezeti Vizsgálat (Budapesti Corvinus Egyetem, 2010. június)
- Központi Statisztikai Hivatal kimutatása (www.ksh.hu)
- Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) (<http://okir.kvvm.hu/>)
- Térport (www.terport.hu) adatbázisa
- Vas Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve (www.antsz.hu)
- www.vasteir.hu

A Gazdaságélénkítési Fókuszú Megyei Területfejlesztési Program, bár kidolgozottabb, részletesebb, mint a Megyei Területfejlesztési koncepció, operatíván kevés lehetőséget adott arra, hogy helyszínekre és hatásokra lebontva alapos elemzés alá vegyük. A TOP útmutatók alapján elért részletesség, a fejlesztési irányok pontosítását, egyes esetekben azok területi fókuszát adta meg, amit a vizsgálat során ilyen mélységben vettünk, vehettünk figyelembe. A Program tehát nem adhat pontos leírást a megvalósítandó projekt valamennyi részletéről, így pl. a pontos földrajzi elhelyezkedésről, vagy adott helyszínen megjelenő környezeti, társadalmi (és gazdasági) indikátorokról sem. Ugyanakkor ezen a vizsgálati szinten már relevánsan elemezhetők a módszertani tervezetben ismertetett természeti tényezők.

2. A program és a kidolgozásukkor vizsgált változatok (a továbbiakban: változatok) rövid ismertetése

2.1. A program céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket;

Vas Megye következő hét évének fejlesztési célrendszerét a megyei koncepció alapján határozta meg a Program. Az alábbi öt terület alkotja az **átfogó célok** rendszerét:

Hét prioritás terület került kijelölésre. Egy prioritás terület megvalósulása ún. intézkedéseken keresztül történik, mely projekt-csomagokból épül fel. A megvalósítás során határozott törekvés, hogy a hátrányos helyzetű településekre minél több fejlesztési elem koncentrálódjon.

A következő **prioritás** területek szolgálják az átfogó célok elérését a gazdaság-fejlesztéshez kapcsolódóan:

1. **Vállalkozás-fejlesztési** program a hozzáadott érték növeléséért
2. **Élelmiszer-termelés** a helyi élelmiszer-ellátás és agrárvállalkozás ösztönzésére
3. **Turizmus** a magasabb költségi értékért és hosszabb tartózkodási időért
4. **Energia-hatékonyság** a fenntartható működésért és energia-tudatosságért
5. **Emberi erőforrás** program a tehetségek megtartásáért, vonzásáért
6. **Egészséges környezet** a magas életminőség segítéséért
7. **Közlekedés** fejlesztése a külső és belső elérhetőségért

1. **Vállalkozás-fejlesztés:** a **megyei középvállalkozások** száma rendkívül alacsony. Elsődleges célkitűzés, hogy ez a szűk bázis erősödjön, illetve szélesedjen a **kisvállalkozások megerősítésével**, és így lehetővé tegye, hogy a helyi tulajdonosi, döntési mechanizmusokon alapuló vállalkozói kör a fenntartható munkahely-teremtésben élen tudjon járni.

Meglátásunk szerint törekedni lehetne ezen prioritáson belül a XXI. század legjelentősebb kihívásaira választ kínáló zöld- és kék gazdaság fejlesztésére, ami nem csak rövid- és közép- hanem hosszú távon is biztosítaná a megyei gazdaság versenyképességét. Autóipar terén például az egyre inkább előretörő, 2025-re már világ szinten is versenyképesé váló elektromos és egyéb alternatív meghajtású járműveket előállító, vagy ezekhez beszállító vállalkozások meghonosítása, megerősítése hosszabb távon autóipari központtá teheti a térséget azon, mai

központokkal szemben, ahol a motorizált technológiát előállító jelentős beruházások megtérülése lassítja az új, fenntarthatóbb alágazatok megerősödését.

- 2. Az élelmiszer-termelési program** célkitűzése, hogy segítse megalapozni a helyi élelmiszer-termelés feltételeit, megteremtse a minőségi kínálati oldalt, definiálja és segítse a keresletet demonstrációs mikrotérségi alapon, hozzájáruljon a szemléletformáláshoz. Mindezt egy komplex program keretében.
- 3. A turizmus** program feladata, hogy a folyamatosan csökkenő vendég-éjszakák számának tendenciáját megfordítsa, a minőségi vevőkör számára fontos tematikus, a megye egész területére ható programokat definiálja, biztosítsa a szükséges koordinációt és kommunikációt.

Megjegyezzük, hogy amennyiben a vendégéjszakák számának növelésével szemben a nyújtott szolgáltatások hozzáadott értékének növelése révén a turizmus a jelenleginél kisebb környezeti és társadalmi terhelés mellett is tudja növelni erejét. Ez esetben, mivel módosabb célcsoportokat céloz meg, a gazdasági helyzet ingadozása esetén nem csak környezeti, hanem gazdasági szempontból is fenntarthatóbb lehet, mint az alacsony költségű de nagy vendégszámú tömegturizmus – ahogy azt a magas minőségű szállások legutóbbi válság idején megmutatkozott előnye is megmutatta.

- 4. Emberi erőforrás:** minden egyes területen az elsődleges kihívás, hogy a lehető legjobb embert sikerüljön megnyerni, megtalálni az adott feladatra, a meglévőket fejleszteni, illetve a nemzetközi versenyben képzett szakembereket itthon tudjuk tartani. A képesség-, és készségfejlesztés döntő jelentőségű, és minden sikerességet alapjaiban meghatározó jellemző. Ezért önálló prioritás-területként került megfogalmazásra.
- 5. Az energia-hatékonysági célú fejlesztések** hozzájárulnak ahhoz, hogy a megye intézményei környezetileg fenntarthatóbban legyenek üzemeltethetőek. Ugyanakkor olyan egyedi tevékenységek is megvalósulnak – intelligens várostervezés, zöld távhő – melyek a megye egyediségét hivatottak támogatni.

A Program nem kellően épít az energiahatékonysági fejlesztésekben rejlő gazdasági és társadalmi fejlődési potenciálra. A prioritás emellett meg sem említi a megújuló energiaforrások arányának növelését. Ezek azért gyengeségei a programnak, mert ezzel csökkenti a teljes program által más területeken okozott, növekvő környezeti terhelés hatásai csökkentésének mértékét, továbbá, mert figyelmen kívül hagyja, hogy mekkora gazdaságfejlesztési potenciál van az energiahatékonyság és a megújulók szélesebb körű elterjedésével a térségből ki nem áramló, tehát változatlan bevételek mellett növekvő gazdasági erőben, és a helyi munkahelyteremtésben rejlő eredményekben. Ezen cél megerősítését javasoljuk a készítőik számára.

- 6. „Az egészséges környezet** program megvalósítása fontos a gazdasági természeti értékek megőrzése, illetve a környezeti biztonság javítása, ami hozzájárul egy kedvező életminőség kialakításához, illetve fenntartásához”.

A fenti mondatot javasolt nyelvtanilag pontosítani. Fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a természeti értékek megőrzésének nem lehet az az elsődleges szempontja, hogy az(ok) gazdaságilag (véltetően) közvetlenül hasznosítható(k), vagy sem. A természeti értékek megőrzése az ember, és az általa teremtett társadalmi berendezkedés és gazdasági rendszer fennmaradásának előfeltétele. Ebben azoknak

a környezeti elemeknek és természeti tényezőknek is fontos szerepe van, amelyek közvetlenül nem jelentenek gazdasági hasznot. Szintén kiemelendő, hogy az éghajlatváltozás hatásainak tompításában szintén kiemelkedő szerepe van és lesz annak hogy a környezet elemei és a természeti értékek milyen állapotban, kondícióban vannak/lesznek. Ebben talán utoljára van/lesz lehetősége Vas megyének ilyen nagyságrendű EU-s fejlesztési forrásokkal javulást elérni – nem csak környezetvédelmi, hanem ezt a szempontot is érvényesítő gazdasági és társadalmi fejlesztések révén – aminek a kihasználatlanul való hagyása jelentős politikai, szakmai és társadalmi felelőssége a program készítőinek és a döntéshozóknak.

7. A közlekedés-fejlesztés a külső és belső elérhetőségek javítását szolgáló beavatkozásokra fókuszál.

A célból itt is hiányolható az a szemlélet, hogy a mobilitást segítő célok elérése a fenntarthatóság szempontjait és a jelenlegi technológiai fejlesztési lehetőségek szempontjait maximálisan figyelembe véve valósuljon meg. Az EU a jelenleg domináns, motorizációra épülő mobilitással szemben meg kívánja erősíteni a fenntartható mobilitási módokat, hogy azok ésszerűen választható alternatívaként hozzájáruljanak a fenntartható fejlődéshez. Emiatt az EU támogatásai egyre inkább a kötött pályás és egyéb, az előbbivel alternatív megoldást kínálni tudó közlekedési módokat preferálja. Ezt javasoljuk a Program releváns, közlekedési céljai között is megjeleníteni.

A Program megnevezi Vas megye fejlesztésének **horizontális céljait**, melyek minden releváns tevékenységet át kell hogy hassanak (amint az az előző ábrán is látható):

1. Fenntartható környezet- és tájhasználat
2. Barnamezős területek hasznosítása
3. Hátrányos helyzetű csoportok bevonása (esélyegyenlőség) a fejlesztésekbe
4. Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása

A **fenntartható környezet és tájhasználat** a Program szerint „nem csak természeti környezeti szempontból fontos, hanem olyan értelemben is, hogy elszakadva a projekt-szemlélettől folyamat-alapon is szemlélni kell a tevékenységeket, hozzájárulva ahhoz, hogy ne csak impulzus-szerű jelzéseket adjon, hanem rendszerszinten is létrejöjjön a tervezett érték. Minden tevékenységnek törekednie kell a pénzügyi és szervezeti fenntarthatóságra, valamint arra, hogy hozzájáruljon a környezeti károsítás mérsékléséhez vagy a környezet védelméhez”².

A fenti értelmezésből kitűnik, hogy a készítők kifejezetten felpuhítják a fenntartható fejlődés fogalmát, amin belül a környezeti fenntarthatóság csak egy a három figyelembe veendő szemponthoz képest. Természetesen nem lehet vitatkozni a fenntarthatóság hármasszempontrendszerével, de mivel a program eleve gazdaságfejlesztési és társadalmi megerősítési céllal született, így a környezeti

Széles
értelemben vett
fenntarthatóság

² Az SKV készítőinek véleményét erről a fogalomhasználatról ld. később.

fenntarthatóság érvényesítésének a legjobb módja lenne annak valódi horizontális érvényesítése.

Barnamezős területek hasznosítása, illetve a használaton kívül épületek, területek újrahasznosítása a zöld mezős beruházások helyett általánosságban, lehetőleg a program minden releváns elemében meg kell, hogy jelenjen.

Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása (esélyegyenlőség) a fejlesztésekbe, illetve a fejlesztések hatásainak szétterítése lényegi eleme kell, hogy legyen a megvalósításoknak.

Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása, mely során biztosítani kell az információknak a hátrányos társadalmi csoportokhoz való eljutást, a horizontális célok negyedik, szerves eleme.

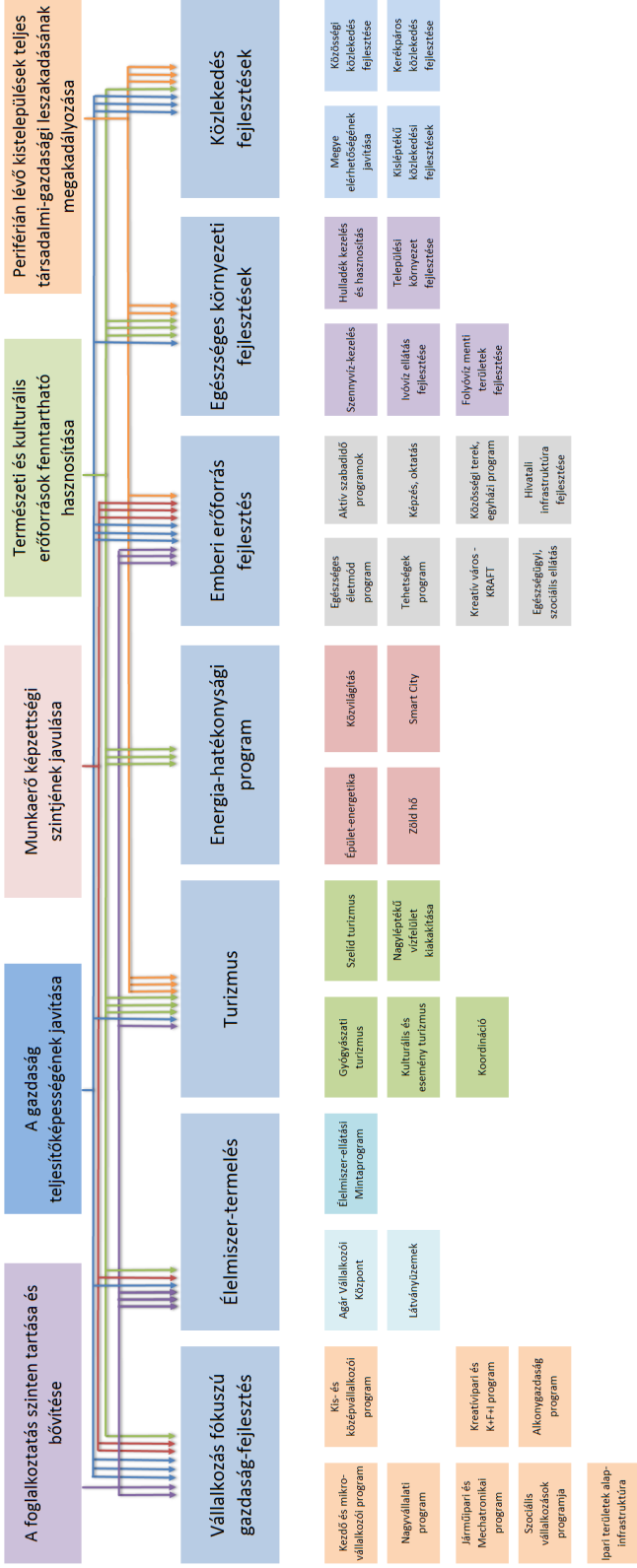
A célrendszer egészét és a célrendszeren belül a prioritások részleteit a következő ábra mutatja be.

ÉLHETŐ KÖRNYEZET, ÉLETMINŐSÉG, ÉRTÉKTEREMTÉS

Vízió

Célok

Prioritások

FENNTARTHATÓSÁG

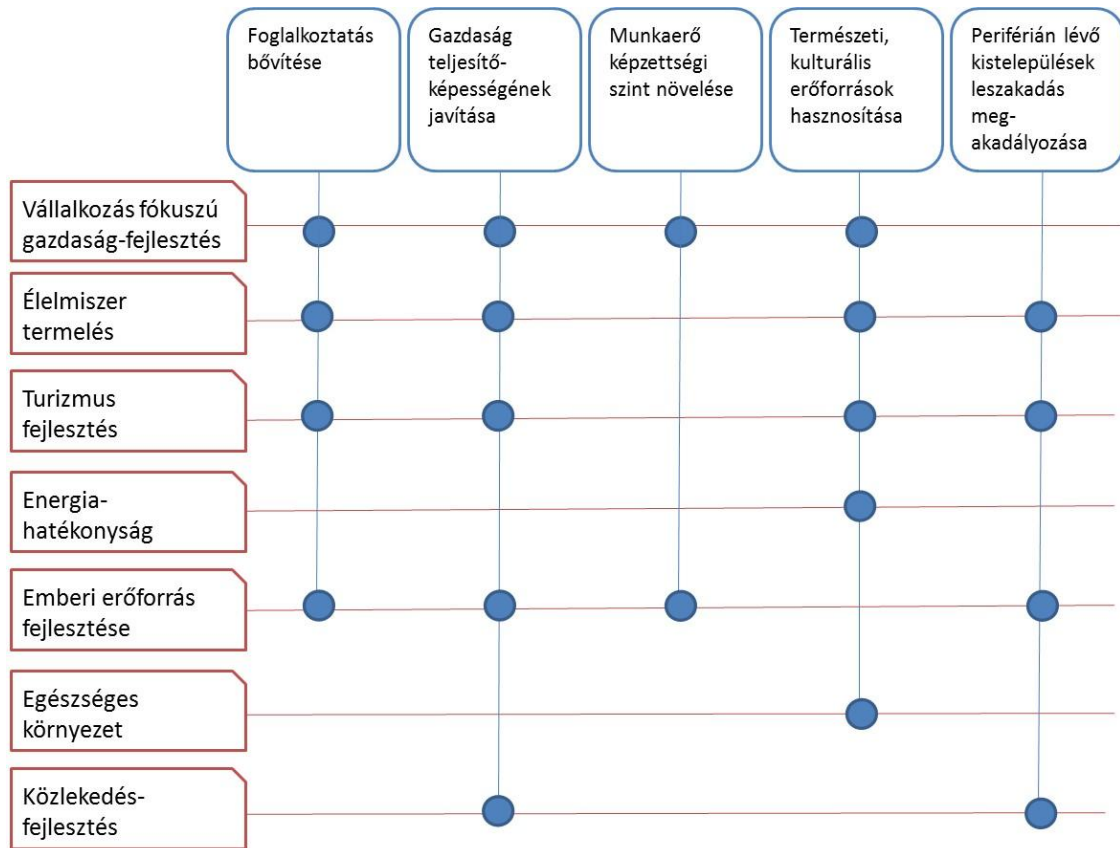
BARNAMEZŐS TERÜLETEK HASZNOSÍTÁSA

ESÉLYEGYENLŐSÉG

IKT ALKALMAZÁSOK ELŐSEGÍTÉSE

Horizontális elvek

A Program bemutatja a **kapcsolódást** a koncepció által megfogalmazott **átfogó célok** és a stratégiai program **prioritásai** között:

2.2. A program összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal

A megyei fejlesztési koncepciónak, majd a programnak az alábbi tervekhez, ágazati koncepciókhoz kell illeszkednie:

- Országos Területfejlesztési Koncepció (OTFK)
- az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai,
- a hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei,
- az (az OTrT-vel összhangban álló) megyei területrendezési terv, amely magában foglalja a térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozásokat,
- a térség megyei jogú városainak (jelen esetben Szombathely) fejlesztési koncepciói,
- a térség hatályban lévő egyéb ágazati tervei, programjai,
- Szombathely MJV IVS és ITP dokumentumai, mint egyrészt részei, másrészt mint önálló fejlesztési dokumentumok,
- végül, de legfőképpen az EU-val megkötött Partnerségi Megállapodás, és az azt kibontó, a jelen értékelés idején még nem végleges ágazati és Területi Operatív Programok.

A megyei program stratégia céljai az alábbi összefüggésben illeszkednek az országos szintű ágazati stratégiákkal, koncepciókkal:

<i>Stratégiai célok</i>	<i>Országos, ágazati jellegű stratégiák, koncepciók</i>
Foglalkoztatás bővítése	Nemzeti Kis- és Közép-vállalkozás Fejlesztési Stratégia Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia Emberi Erőforrás-fejlesztési Operatív Program Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
A gazdaság teljesítőképességének javítása	Országos és regionális Intelligens Szakosodási Stratégia (innováció-ösztönzés) Nemzeti Kis- és Közép-vállalkozás Fejlesztési Stratégia Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
Munkaerő képzettségi szint növelése	Nemzeti Kis- és Közép-vállalkozás Fejlesztési Stratégia Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia Emberi Erőforrás-fejlesztési Operatív Program
Természeti és kulturális erőforrások hasznosítása	Nemzeti Turisztikai Stratégia Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia Nemzeti Energia Stratégia Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
Periférián lévő kistelepülések teljes leszakadásának megakadályozása	Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Vidékfejlesztési Operatív Program

A Program összeveti Vas megye célkitűzéseit a szomszédos megyék: Győr-Moson-Sopron, Veszprém és Zala megyék, valamint Burgenland programjainak célrendszerével. A táblázatból egyértelműen kirajzolódik, hogy mely területeken van közvetlen tartalmi kapcsolódás a programdokumentumok átfogó céljait tekintve.

Győr-Moson-Sopron megye	Zala megye	Veszprém megye	Burgenland	Vas megye
Vállalkozás				
Innováció a gazdaságban	Kis-, közép-vállalatok és nagyvállalatok aktivitásának élénkítése	Gazdasági növekedés, helyi potenciálokra építő, versenyképességet fokozó gazdaságfejlesztés	Innováció és kutatás-fejlesztés	Gazdaság teljesítő-képességének javítása
	Jövőcentrikus, piacképes gazdasági tevékenységek fejlesztése		Legjobb minőségű telephely	
	Hagyományon alapuló gazdasági ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése			
Humán erőforrás				
Kreatív humán erőforrások	Társadalmi depresszió kezelése felkészítés a munkára	Életminőség javítása, a társadalom fejlesztése	Életen át tartó tanulás és képzés	Foglalkoztatás bővítése
	A jövő iparágait és a hagyományos ágazatokat támogató rugalmas képzési rendszer		Társadalmi integráció	Munkaerő képzettségi szint növelése

Győr-Moson-Sopron megye	Zala megye	Veszprém megye	Burgenland	Vas megye
Környezet				
Környezet és gazdaság	Egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet		Életminőség	Természeti erőforrások fenntartható hasznosítása
Kapcsolatok				
Kohéziós, interregionális kapcsolatok	Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatásrendszer, egyenlőtlenségek csökkentése	A térszerkezet tudatos alakítása, versenyképességet segítő szerkezetfejlesztés, város-térségek összehangolt fejlesztése		

Fejlesztés intézményrendszere				
Együttműködés a szomszédokkal				
Vidékfejlesztés				
				Kistelepülések életképességé- nek javítása

A Program megállapítása szerint Vas, Zala és Győr-Moson-Sopron megyék vezetőinek és szakértőinek közös egyeztetésén meghatározásra kerültek azok a tematikus területek, melyek mindhárom megye számára fontosak. A programok közösen megfogalmazott **4 db. célterülete közül három is pozitív környezeti hatású:**

1. **Gyógyászatban** történő tevékenységek összehangolása, szinergia keresése – ami a környezeti szempontból nem kedvező hatású közös tématerületek közé tartozik.
2. **Élelmiszer-iparban** történő, azt megerősíteni szándékozó tevékenységek – a feldolgozottság mértékének növelése és annak széles körben való terjedése növeli a fenntarthatóságot a helyi termékek helyben való hasznosításával, helyi munkahelyeket teremt és tart meg, csökkenti a szállításból eredő környezeti terheket. Negatív hatása lehet a csomagolás, energiaigény növelése révén, amit megelőző intézkedésekkel kell csökkenteni. Ezt a hatását azonban meghaladja a pozitív hatások mértéke.
3. **Szelíd turizmusban** való együttműködés, a Rába, mint szervező erő mentén – a szelíd turizmus jellegéből adódóan kis környezeti terhelés mellett felértékeli a táji-, természeti adottságokat, ezzel érdekeltté téve a lakosságot azok megőrzésében. Emellett szintén helyi munkahelyteremtő hatású, ami csökkenti az ingázás igényét és a közlekedési környezeti terheket. Mindemellett a szelíd turizmus jellegénél fogva egyidejűleg kisebb létszámot, kevéssé tömeg-turizmust céloz meg, ami miatt kisebb területek művelésből való kivonását, kisebb, de minőségi szállásokat, összességében egyidőben kisebb, de az év során eloszlóan mégis jelentős célcsoportot vonz be, így a közösség számára kisebb környezeti terhelés mellett is jelentős hasznos, megélhetést, és helyben tartást biztosító fejlesztési terület.
4. **Megújuló energiák** területén való kooperáció – a CO2 kibocsátás csökkentését eredményező megújulók hasznosítása, helyi munkahelyteremtő és helyi jövedelemtermelő hatású is. A térségi együttműködés segítheti az innovációk és a jó megoldások terjedését, új kezdeményezések kialakulását. A megújulókkal és az energiahatékonyság növelésével (ami itt nem került kellően hangsúlyozásra – pedig ez előfeltétele a legtöbb esetben a megújulók alkalmazásának) emellett jelentős mértékben csökkenti a térség által megtermelt jövedelmek energiahordozókra való kiáramlását, így ezzel a helyben tartott kiadással jelentősen növeli a keresletet, erősíti a helyi gazdaságot, növeli a felhalmozások értékét.

Szintén megállapításra kerültek azok a további területek, ahol a tevékenységek összehangolása szükséges:

1. **Közlekedési fejlesztések**, mind a közút, vasút területén
2. **Kerékpáros közlekedés** – mindhárom megye számára rendkívül fontos, és kezdeményezik, hogy elkülönített forrással kerüljön a szükséges infrastruktúra kiépítésre. További fontos cél lenne, hogy ezek a szakaszok a megyék között hosszabb távon találkozzanak, megteremtve az alternatív közlekedés feltételeit.
3. **Határmentiség** – az országhatárok mindhárom megye számára számos lehetőséget rejtenek, és ennek a potenciálnak a kihasználása minden területi egység érdeke. Környezeti szempontból törekedni kell az osztrák, fejlett környezettudatosságú gazdasággal és rendszerekkel való együttműködés lehetőségei bővítésére, a lehetőségek kiaknázására. Külön megemlítendő, hogy Burgenland, ahogy Alsó-Ausztria is, villamos energia igényét 100 %-ban, a teljes energiaigényét vizsgálva pedig 50 %-ban megújuló energiából látja el magát, már 2013 vége óta! E téren való együttműködés eredményeként a határos megyék közvetítői, hazai vezető szereplői lehetnek a komoly növekedés előtt álló megújuló energetikai iparnak.
4. **Kastélyok** – minden megye esetében óriási lehetőséget rejtenek magukban a kastélyaik. Tudatos, összehangolt programot érdemes alkotni a fejlesztésükre és revitalizációjukra.

A megnevezett területek – a gyógyászati tevékenységek összehangolása kivételével – megtalálhatók a prioritások részletezésében, tehát valódi kapcsolódás van a programokban. Vas megye számára a stratégiai program végrehajtása során **Ausztria és Szlovénia irányába** nagyszámú és tartalmas lehetősége van.

A következő táblázat a **lehetséges kapcsolódásokat** foglalja össze (a táblázat a Programban sem teljesen aktuális, abban az egyes intézkedések egy korábbi program változatot tükröznek!):

	Burgenland	Stájerország	Pomurje
1. Vállalkozás fókuszú gazdaság-fejlesztés - hozzáadott érték növelése, nemzetközi			
Kezdő- és mikrovállalkozások programja			
Kis- és középvállalkozói program	X	X	
Nagyvállalati program			
Járműipari és Mechatronikai program		X	
IKT és Légipari Beszállító program		X	
Kreatívipari Szolgáltató program	X	X	X
Fa- és Bútoripari program		X	
Szociális vállalkozások programja	X	X	X
Vállalkozói infrastruktúra			
2. Élelmiszer-termelés projektsomag - Vas megyében a helyi élelmiszer-termelés és			
Agrárvállalkozói Centrum			
Környezeti Kiválósági Központ			
Városterzési ellátási program			
Városterzési helyi élelmiszer program			
Látványüzem program			
3. Turizmus - Egészség, Minőség, Egyediség szempontjainak érvényesítése a teljes			
Gyógyászati fejlesztési program	X	X	X
Szelíd turizmus tematikus program	X	X	X
Kulturális és esemény turizmus	X	X	X
Nagyléptékű vízfelület kialakítása	X		
Gyógytermék fejlesztő centrum	X	X	X
Turisztikai koordináció megvalósítása			
4. Energia-hatékonysági Program - környezettudatos "Zöld Vas megye"			
Önkormányzati épületek energetikai célú megújítása			
Közvilágítás megújítása program			
Zöld hő program			
Smart city program		X	
Zöld közlekedési centrum	X		
5. Emberi Erőforrás Fejlesztési Program - az egészséges életmód és a tehetségek			
Egészséges ember program			
Aktív szabadidő program			
Tehetségek programja			
Képzés, oktatás program			
Kreatív város - KRAFT program	X	X	
Alkonygazdaság centrum program		X	
Közösségi terek program			
Egyházi program			
Egészségügyi, szociális ellátás fejlesztése			
Hivatali infrastruktúra fejlesztése			
6. Egészséges Környezeti Fejlesztések Program - az egészséges lakókörnyezet, az			
Szennyvíz program	X		X
Hulladék-kezelési és hasznosítási program	X		X
Ivóvíz ellátási program			
Települési környezet fejlesztése program			
Folyóvíz menti területek fejlesztése program	X		X
7. Közlekedés Fejlesztési Program - a megye külső és belső elérhetőségének javítása,			
Megye közúti elérhetőségének javítása program	X		X
Megye vasúti elérhetőségének javítása program	X	X	X
Térségközpontok elérhetőségének javítása			
Intermodális közlekedési csomópontok kialakítása			
Alternatív meghajtású közlekedési eszközök beszerzése			
Alsóbbrendű utak karbantartása, javítása			
Határmenti utak fejlesztése	X		X
Kerékpáros közlekedés fejlesztése	X	X	X

2.3. A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása.

A környezeti vizsgálat során két alternatívát vizsgáltunk:

1. A programban meghatározott átfogó és stratégiai célok, prioritások nem valósulnak meg („zéró állapot”). A megye fejlődése a jelenlegi úton halad tovább.
2. Megvalósulnak a programban megjelölt célok, prioritások.

Az alternatívák értékelését egy mátrix segítségével tesszük áttekinthetővé. A mátrix egyik tengelyén a környezeti tényezők találhatóak, a másik tengelyen a „zéró állapot” és mellette a programban meghatározott stratégiai célok.

A mátrix celláiban színnel és 0, – vagy + jellel jeleztük, hogy az adott stratégiai cél elérése a természeti tényezőre milyen várható hatással lesz. Az X jel arra utal, hogy a hatás jelenleg nem felmérhető. Ez két ok miatt lehetséges (az okokat nem jelöltük külön a mátrixban):

1. A célhoz vezető tevékenység ismert, de valamilyen okból nem lehet a környezeti hatásra következtetni.
2. A cél eléréséhez vezető út nem ismert, a tevékenységek hiányában nem lehetséges előre jelezni a várható környezeti hatásokat.

Az értékelési táblázatban a módszertani tervezethez képest változtatást tettünk az értékelési jelölésekben: bevezettük a „0, +” és „0, -”, értékelési jelölést. Ezekkel a jelekkel azt kívánjuk érzékeltetni, hogy a várható zéró hatás mellett valószínűsíthető enyhe pozitív vagy negatív hatás is. Ez egyben jelzi azt is, hogy a megvalósuló tevékenységek további erősödése vagy mennyiségi növekedése milyen direkt hatással lesz az adott környezeti tényezőre.

Az összefoglaló mátrixnak elkészült egy szöveges értékelő kibontása is, ahol stratégiai célonként külön vizsgálva az egyes környezeti tényezőket, a hatások szöveges az előre jelezhető hatások nagyságát és bekövetkeztük valószínűségét is jeleztük.

3. A program, valamint a változatok megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárása

3.1. A Program céljainak összevetése a Program szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal

A Program átfogó, stratégiai és horizontális céljai között is helyet kapott a környezet- és természetvédelem. Ezen vonatkozások, amint azt a 2.2. alfejezetben bemutattuk, illeszkednek a hazai és nemzetközi tervek, programok, stratégiák célkitűzéseire, de legalábbis nem mondanak ellent annak. Sok olyan környezetvédelmi célkitűzés is található azonban a vizsgált stratégiák, programok között, amelyek nem jelennek meg a Vas Megye Stratégiai Programjában.

A **Nemzeti Energiastratégia 2030** c. dokumentum megvalósítandó célként nevezi meg a

- (I) a teljes ellátási és fogyasztási láncot átfogó energiahatékonysági intézkedéseket;
- (II) az alacsony CO₂-intenzitású – elsődlegesen megújuló energiaforrásokra épülő – villamosenergia-termelés arányának növelését;
- (III) a megújuló és alternatív hőtermelés elterjesztését;
- (IV) az alacsony CO₂-kibocsátású közlekedési módok részesedésének növelését.

A Nemzeti Energiastratégia végül az Atom – Szén – Zöld energiahordozókra épülő, hosszú távú stratégiát vázolja fel, ahol a szénrel kapcsolatban a tiszta-szén technológiákra épít. Ezek közül Vas megye Stratégiai Programja 2014-2020 érintőlegesen, illetve áttételesen említi meg a célok között az I-t és a IV-et, a II. és III. nem szerepel a célok között. *A horizontális célok között azonban a koncepcióban megfogalmazott észrevételeink ellenére sem szerepel sem az energiahatékonyság, sem a zöldenergiák érvényesítése – holott minden, még a „szoft” jellegű fejlesztések is energiaigényesek, így ezen szempont érvényesítésére jó lehetőség kínálkozik.*

Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve rögzítette hazánknak az EU felé tett vállalását, miszerint a megújulók arányát a teljes primerenergia felhasználásán belül 14,65 %-ra emeljük, 2020-ig bezáróan. A Cselekvési Terv rögzíti a jelen helyzetet, a változás lehetséges irányait, a konkrét teendők szakmai irányait, és megfogalmaz mindehhez időarányos és területileg is differenciált preferált irányszámokat. Ezek között a biomassza, és a napelemek hasznosítása mellett, a Szombathelytől keletre 10-15 km-re kezdődő zónától a geotermikus energia lehet számottevő. Jelenleg nem kedvez ugyan a szabályzás a szélenergiának, de amennyiben a Partnerségi Dokumentum után a KEHOP tervezete is véglegesedik, és az fejleszti a hálózatot a nagyobb rugalmasság irányába, úgy a megye keleti sarka, a Véptől Sárvárig tartó északnyugat-délkeleti irányban további jelentős szélenergiás kapacitások letelepítését teszi lehetővé. Az ország második legjobb szélcsatornája húzódik ugyanis ezen a területen, ami a Mosonszolnoki térség után a jövőben további mintegy 50-100 MW névleges kapacitás letelepítését tenné lehetővé.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program III. 2009-2014

Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek átfogó keretét a 6 évre szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programok sora jelenti. A Program kidolgozásáról, céljáról, tartalmáról és megvalósításáról a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény rendelkezik. Az ország fenntartható fejlődési pályára való átállását kívánja sajátos eszközeivel elősegíteni. A környezeti szempontok és összefüggések megjelenítésével, a társadalmi és gazdasági lehetőségekkel összehangolt, szükséges intézkedések meghatározásával rendszerbe foglalja a környezet védelmére irányuló célokat és feladatokat. Az NKP III. átfogó céljai:

A települési élet- és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése

- Cél az emberhez méltó, kiegyensúlyozott, egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása. Ezek közé tartozik a környezet-egészségügyi feltételek teljesülése, a magas színvonalú környezeti infrastruktúra, a település, a lakóhely épített és természeti elemeinek megfelelő aránya, minősége és összhangja, valamint a környezetbiztonság javítása. Ez utóbbi az élet- és vagyonbiztonság szempontjait is figyelembe véve kiterjed a szélsőséges természeti folyamatok és természeti katasztrófák (pl. árvizek, szélviharok, földrengések, erdőtüzek) előrejelzésére és kárainak csökkentésére, valamint az ipari balesetek, technológiai eredetű katasztrófák (pl. vegyi balesetek) megelőzésére és kárcsökkentésére.

Természeti erőforrásaink és értékeink megőrzése

- Ezen átfogó cél a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítására, a környezet-szennyezés megelőzésére, a terhelhetőség / megújuló képesség figyelembevételére épülő fenntartható használat megvalósítására irányul. Kiemelt figyelmet kap a természeti értékek, ökoszisztémák védelme, az életközösségek működőképességének megőrzése, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása.

A fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése

- A fenntartható életmód, fogyasztás és termelés együttesen biztosítja a társadalmi-gazdasági fejlődés és a környezetterhelés szétválását, azaz, hogy a lakosság növekvő jóléte csökkenő környezetterhelés mellett legyen biztosítható. A fogyasztói magatartás megváltozása, a környezeti szempontból fenntarthatóbb, organikus termékek és szolgáltatások felé történő elmozdulás keresleti oldalról erősíti meg a termelői folyamatok „fenntarthatósága” iránti igényt. A fenntartható termelés forrástakarékos (beleértve az anyag-, a víz-, a terület-, a termőföld- és energiahasználatot, az újrahasználhatóság és a tartósság tervezését, az anyagciklusok körfolyamattá zárását); csökkenti a környezetre gyakorolt káros hatásokat (kibocsátások és hulladékok minimalizálása, a megújuló erőforrások fenntartható mértékű használata); növeli a termékek és szolgáltatások értékét a fogyasztók számára.

A **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia** (NFFS) átfogó céljai között az alábbi környezeti elemek szerepelnek:

- Természeti erőforrások: A környezeti eltartóképességet mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni.
- Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások: Az Európában egyedülálló fajgazdagság fenntartása, a táj és a természeti értékek megőrzése, az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása szükséges. Fontos cél a talaj

termőképességének fenntartása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése, a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal.

- Az embert érő környezeti terhelések csökkentése: Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátásokat korlátok között kell tartani, azokat megfelelően szabályozni szükséges.
- Nem megújuló természeti erőforrások: Szükséges az ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal.

Vas megye Stratégiai Programja 2014-2020 érintőlegesen, áttételesen foglalkozik az itt felsorolt célokkal (pl. megújuló energiaforrások, energiaellátó rendszerek hatékonyságának növelése, környezeti állapot javítása, vagy éppen barnamezős fejlesztések erősítése, vagy a városok káros szétterülésének megelőzése), de nem olyan átfogó értelemben és mélységben, mint az NFFS. Közvetlenül nevesítve egyik NFFS-cél sem szerepel a Programban.

Az Országos Hulladékgazdálkodási Terv (OHT) 2014-2020 Cselekvési és Megelőzési Programjának bonyolult, összetett célrendszeréből a hulladék-újrahasznosítás még szerepelt célként a Vas megyei koncepcióban. A Program azonban hulladékgazdálkodási kérdésekkel egyáltalán nem foglalkozik, ilyen célok áttételesen sem felismerhetők benne.

A Nemzeti Éghajlat-változási Stratégia fő cselekvési irányai:

- az energiafelhasználás, illetve az éghajlatváltozásért felelős gázok kibocsátásának csökkentése, növekedésük megelőzése;
- az éghajlatváltozás hatásai elleni védekezés, a következményekhez való alkalmazkodás;
- az éghajlatváltozás társadalmi tudatosítása, a klímatudatosság erősítése.

A megyei Programban nem jelenik meg az éghajlat-változási szemlélet, nincs közvetlenül vagy közvetetten erre irányuló célkitűzés. Ez annak ellenére is jelentős hiányosság, hogy a TOP keretét tekintve a klímaváltozás elleni célnak való megfelelés nem elsődleges elvárás. Az EU ugyanakkor az egyik fő céljául tűzte ki a klímaváltozás elleni fellépést, és Magyarországnak is teljesítendő kötelezettségei vannak e téren, aminek teljesítését így a Vas Megyei Program csak kevéssé, kizárólag az energiahatékonyság és megújulókat használata arányának növelésén keresztül szolgálja – aminek mértéke ma nem ismert. Az éghajlatváltozás megelőzése és az alkalmazkodás céljai ugyanakkor a megye számára is fontosak, elég csak a közelmúlt extrém csapadékaira, vagy hőmérsékleti szélsőségre gondolni. A figyelembe vétel lehetőségét kínálja a nagy vízfelületek program elemének tudatos fejlesztése és bővítése a záportározás irányába.

A Magyarország Nemzeti Reform Programja öt kulcsterületet azonosít:

- foglalkoztatás;
- K+F+I;
- klímaváltozás és energiahatékonyság;
- oktatás;
- szegénység.

A kulcsterületek közül a klímaváltozás nem, az oktatás és a szegénység áttételesen, a többi terület díreket nevesítve megjelennek a Program prioritásai között.

A Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020 tervezése sajnos még mindig nincs annyira előrehaladott állapotban, hogy érdemben vizsgálni lehetne annak környezeti tartalmú célkitűzéseit.

Az **Ausztria-Magyarország ETE Program** tervezése viszont a véglegesítésnél jár, így az ott tervezett prioritásokkal össze lehet vetni a Vas megyei koncepciót. A környezeti vizsgálat szempontjai alapján az osztrák-magyar program környezet iránti elkötelezettsége sokkal komolyabbnak tűnik. A célkitűzések vagy egyértelműen környezetvédelmi-fenntarthatósági tartalmúak (6. célkitűzés: Környezetvédelem és az energiahatékonyság növelése, valamint 7. célkitűzés: A fenntartható közlekedés elterjesztése és a fő infrastruktúra-hálózatok szűk keresztmetszeteinek megszüntetése), vagy igen kevés környezeti kockázatot jelent a megvalósításuk (3. célkitűzés: KKV-k versenyképességének növelése, és 11. célkitűzés: Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának növelése).

Végezetül vessük össze a Programot a tervezés alapjául szolgáló **Vas Megye Területfejlesztési Koncepciójával** is. A Koncepció célkitűzései között a környezetvédelmi alapvető céljai közül az alábbiak szerepelnek:

- az átfogó célok között szerepel a természetvédelmi és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása;
- a stratégiai célok között szerepel a természeti erőforrások fenntartható hasznosítása, ezen belül a megújuló energiák hasznosítása és az energiafelhasználás racionalizálása, a környezeti állapot javítása a hulladék-újrahasznosítás rendszerének megszervezésével, a csatornázás kiterjesztésével és ár- és belvízvédelmi beruházásokkal, a víziközmű-rendszerek rekonstrukciója, és a megye folyóvízhálózata állapotának megtartása és javítása;
- a prioritások között az Egészséges környezet fejlesztése.

A valamennyi célterületre vonatkozó horizontális célok között is megjelennek az alábbi környezetvédelmi tartalmúak:

- fenntartható környezet- és tájhasználat,
- barnamezős területek hasznosítása.

A Program ezeket a célkitűzéseket csak részben vette át, emiatt horizontálisan és vertikálisan egyaránt gyengén jelenít meg környezettudatosságot, környezetvédelmi vagy fenntarthatósági elveket.

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a releváns területi és nemzeti tervek, programok környezeti célkitűzései közvetlenül nem jelennek meg a Programban. A Program több célja azonban hozzájárul a fenti nemzeti tervek, programok céljai megvalósulásához. A megyére jutó források nagyságrendje miatt azonban kijelenthető, hogy a nemzeti programok megvalósulása alapvetően nem a megyei program alapján érhető el, ahhoz csak kisebb mértékben tud hozzájárulni.

3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele a programban

A Program az 1.3 fejezetben, a Vas Megyei Területfejlesztési Konceptió SWOT analízisének következtetései közül az alábbi környezeti szempontokat szerepelteti:

Természet, környezet

Erősségek	Kihívások
erdősültség, védett természeti területek, termál- és gyógyvíz, biomassza, szélerőművek, árvízvédelmi beruházások, épített örökség	csökkenő mezőgazdasági terület, talajvíz szennyeződés, sérülékeny ivóvízbázis, további ár- és belvízveszély

Természeti értékek - termál, erdő-, és csökkenő agrár-terület

Környezeti infrastruktúra

Erősségek	Kihívások
szelektív hulladékgyűjtés, -kezelés, energiaellátás - megújuló energiák hasznosítása	vízminőség biztosítása, korszerű szennyvízkezelés, települési szilárd hulladék-lerakó, illegális lerakók megszüntetése

Külső hatások

Erősségek	Kihívások
környezettudatosság erősödése, az 1-25 lakos-egyenértéknek megfelelő egyedi szennyvízkezelési rendszerek kiépítése, egészségtudatosság növekszik	új energiaellátási megoldások, egyre szélsőségesebb időjárás, osztrák munkaerőpiac elszívó hatása

A koncepció horizontális céljai között a Fenntartható környezet- és tájhasználat és a Barnamezős területek hasznosítása szerepelt, jó irányt adva a későbbi programozásnak.

Fontos különbséget tenni a fenntarthatóság sokszor általánosságban használt megközelítése és fenntartható fejlődés alapértelmezése között. A fenntarthatóság általános tartalmú fogalom, bármilyen tevékenységre vonatkoztatható, akár pénzügyi, munkavégzési, jogi, természeti, időjárási szempont is lehet az. A **fenntartható fejlődés** ezzel szemben „**kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét arra, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket**”³. A fenntartható fejlődés együtt vizsgálja és kezeli a természet, a társadalom és a gazdaság erősségeit és gyengeségeit, él a lehetőségeikkel és számol a rájuk leselkedő veszélyekkel. **A fenntartható fejlődés tehát a környezet, a társadalom és a gazdaság érdekeinek hosszú távú egyensúlyára törekszik.** Fontos ezek alapján, hogy a horizontális elvek között ne az általános fogalom, hanem a specifikus, környezeti-társadalmi-gazdasági vonatkozásokat egyszerre hordozó kifejezés jelenjen meg. Ez azért is fontos, mert a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program a horizontális elvek között szóhasználatban is, és tartalmilag is a **fenntartható fejlődést** nevezi

3 Brundtland-jelentés, ENSZ 1987.

meg mint a programokban, projektleírások előkészítésében, pályázatok kiválasztásában és projektek megvalósításában megmutatkozó szemléletet⁴.

A fenntarthatóság kifejezés több helyen is szerepel a programban, mindenhol az előbb említett általános értelemben⁵.

Az átfogó célok között a Természeti és kulturális erőforrások fenntartható közvetlenül, a további cél pedig közvetve érinti a környezet állapotát.

A **prioritásterületek között** megjelennek a környezet védelmét szolgáló reális, fontos programpontok. Ilyen elsősorban az „Energia-hatékonyság”, illetve az „Egészséges környezet a magas életminőség segítéséért”. Környezetileg pozitív irányú változást eredményezhet az „Élelmiszer-termelés a helyi élelmiszer ellátás és agrárvállalkozás ösztönzésére”. Ez a prioritásterület ugyanis azokat a helyi vállalkozásokat és kezdeményezéseket kívánja támogatni, amelyek az általuk okozott környezeti hatásokhoz közel helyezkednek el, így a közvetlenebb érintettségük miatt felelősebb viselkedés jellemzi azokat, továbbá számon kérhetőségük is jobb. A pozitív környezeti hatás ugyanakkor csak akkor realizálódik, ha a megvalósítás során az arra való törekvés a teljes folyamatban érvényesítésre kerül.

Összegezve azt mondhatjuk, hogy **a Program a céljai között a környezet fenntartható használatát szerepelteti, de azt csak olyan szinten teszi, amit a jogszabályok és a programozási környezet minimális szinten elvár, illetve az nem látszik, hogy szervesen hogyan épül be horizontális elvárásként a gazdaságfejlesztési, legkomolyabb környezeti kockázatú intézkedések megvalósítása elvárásai közé.**

Hiánya a Programnak, hogy nem látszik belőle, hogy a gazdasági és társadalmi célok elérését hogyan kívánja a fenntartható fejlődés elve szerint megvalósítani, hogy érvényesíti ezt a megfogalmazott horizontális célját? A minden valószínűség szerint utolsó 7 éves, olyan fejlesztési ciklusban így kisebb esélye marad Vas megyének arra, hogy hosszú távon is versenyelőnyt biztosító, fenntartható megoldásokra álljon át úgy a gazdaságában, mint társadalmi működésében. Miközben a világon ez elektromos járműipar, a megújuló energetika, illetve sok más, a CO2 kibocsátás csökkentését megcélzó innováció terjed el, és jelenti a jövő gazdaságának legfőbb húzóerejét, a Program a megyei gazdaságfejlesztés céljaiban ezt lényegében figyelmen kívül hagyta. Meglátásunk szerint ezzel nagy lehetőséget hagy ki a megye, hogy a zöld és kék gazdaság meghonosítása ezen program keretében megtörténhessen.

4 Hozzá kell tenni, hogy a TOP szövege is felváltva használja a fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés kifejezéseket, ugyanakkor a tartalomból egyértelműen kiderül, hogy a fenntartható fejlődés fogalmáról van szó.

⁵ Az. 5. fejezetben az oldalszéli címszavak között ráadásul úgy szerepel a kifejezés, hogy a szövegben nincs rá utalás.

3.3. A program céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok (2.2.) céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból

A Program céljai, prioritásai és a tervezett konkrét projektek környezeti szempontból nem egységesen kerültek kidolgozásra. A célok között a kifejezetten gazdaságfejlesztési célúak nem szolgálják kellően egyértelműen a zöld- és kék gazdaság terjedését. A környezeti szempontot így a horizontális céloknak kell majd biztosítani – ami viszont egyetemes, így érvényesítése nagy fontosságú lesz.

Az egyes célok és prioritások között, a környezeti szempont érvényesülését a Stratégiai Programban szereplő ábra alapján is értékelhetjük.

	A foglalkoztatás szinten tartása és bővítése	A gazdaság teljesítőképességének javítása	Munkaerő képzettségi szintjének javulása	Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása	Periférián lévő kistélepülések teljes társadalmi-gazdasági leszakadásának megakadályozása
Vállalkozás fókuszú gazdaság-fejlesztés	XX	XXX	XX	X	
Élelmiszer-termelés	XXX	X		XXX	XXX
Turizmus	X	X		XXX	XXX
Energia-hatékonyság				XXX	
Emberi Erőforrás Fejlesztés	XXX	XXX	XXX		X
Egészséges Környezeti Fejlesztések		X		XXX	XX
Közlekedés Fejlesztés		XXX		X	XXX

Amint a gazdaságfejlesztés, és a Közlekedés-fejlesztés és a Természeti erőforrások hasznosítása összefüggésében a tervezők is jelzik, itt az összefüggés alacsony szintű – azaz nem használjuk ki a XXI. században a legkomolyabb üzleti lehetőséget kínáló környezettudományok fejlesztése lehetőségét. Az emberi erőforrás-fejlesztésnél nem is találtak még a tervezők sem ilyen összefüggést. Ami annak fényében különösen hiányzik, hogy a környezettudatosság fejlesztésével lehet talán a legkisebb költséggel a legkomolyabb eredményt elérni a fenntarthatóság felé vezető úton (példaként: az energiafogyasztásunk a szakirodalom szerint 8-15 %-kal csökkenhet mindennemű beruházás nélkül – csupán a tudatos energiahasználat mellett üzemeltetett jelenlegi rendszerekkel).

A megvalósítás módjától függő, **esetleges inkonzisztencia** az alábbi prioritási területeken fedezhető fel:

- az ipari együttműködések, fejlesztések pozitív fenntarthatósági hatással lehetnek a helyi foglalkoztatottságra, a mobilitás fenntarthatóbbá válására – de ha ez energia-igényes, nagy zöldmezős beruházás-igényű, esetleg elsősorban tengelyen történő szállítást igénylő fejlesztéseket generál, úgy a hatások fenntarthatósági szempontból összességében negatívak lesznek.
- A program KKV fejlesztési céljai közül az iparterületek alpinfrastruktúra fejlesztése okozza legkomolyabb kockázatot, hiszen megvalósítása általában is, de konkrétan,

Söpte, Szombathely és Gencsapáti térségében természeti területek potenciális kivonásával jár együtt. *Ennek során nem fogalmaz meg a program sem a káros hatásokat minimalizáló, sem azokat kompenzáló intézkedéseket.*

- A közlekedési célokkal kapcsolatosan jelentkező örök ellentmondás a gazdasági-társadalmi és a környezeti célok között itt is megtalálható.
- a foglalkoztatás-intenzív mezőgazdaság sok esetben az intenzív és nem extenzív mezőgazdálkodási módokat preferálja – például fóliasátras, vagy épp vissza nem sajtolt geotermikus energiával fűtött üvegházás kertészetet (de több más példa is felhozható lenne állattartásban, szántóföldi, kertészeti kultúrákban egyaránt). Annak érdekében, hogy a környezeti hatása egyértelműen pozitív legyen, szükséges lenne ennek tartalmi pontosítása. (A geotermikus energiafelhasználás ma már visszasajtolás nélkül lehetséges a mezőgazdasági felhasználás esetén, ami pozitív energetikai eredményei mellett a közvetlen környezet felszíni és felszín alatti vizei, és talajai esetén helyrehozhatatlan sóterhelést, esetleg mérgezést, és/vagy a környező felszíni vizek hőterhelését eredményezi!).
- a Program céljai között megnevezett belvízvédelmi beruházásokkal kapcsolatban hangsúlyozandó, hogy a tervezési fázisban nagyon erősen figyelembe veendőek a természetvédelmi szempontok, hiszen a belvízelvezetés át nem gondolt megvalósítása a szárazodás és egyéb másodlagos hatások miatt a természetvédelmi szempontból értékes, jogilag esetleg nem védett területeken élőhelyek degradációját okozhatja.

A 2.2 pontban vizsgált tervekkel, programokkal kapcsolatban ugyanez a neutrális viszony nevezhető meg: a Vas megyei Program bár gyengén, de illeszkedik azok céljaihoz, környezeti inkonzisztencia nem jelentkezik.

Összegezve: a program céljai és tartalma, továbbá kapcsolódó programokkal való összefüggései környezeti szempontból nem építenek eléggé a magas szintű környezeti célok konzisztens megjelenítésére, ezzel komoly lehetőséget veszítve el megyei szinten a zöld- és kék gazdaságra való átállás felgyorsítása területén.

Ugyanakkor kirívó inkonzisztencia is nehezen állapítható meg, legalábbis a célrendszer szintjén. A fő kockázatot ezen lehetőség elvesztésén túl a természeti területek művelésből való kivonása, a „sealing” fogalommal is illetett beépítése jelentheti.

3.4. A jelenlegi környezeti helyzet releváns, a programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

3.4.1. földrajzilag lehatárolt tervezési terület esetén, illetve, ha a hatásterület földrajzilag lehatárolható, a terület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket a program megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol

Mivel megyei szintű programalkotásról van szó, a környezeti vizsgálat Vas megye teljes földrajzi területét érinti. Bár Szombathely Megyei Jogú Város fejlesztésének tervezése nem tartozik a Program feladatai közé, földrajzilag és gazdasági-társadalmi kapcsolatrendszerük okán a megye nem értelmezhető Szombathely nélkül, ezért a környezeti elemzésben és a vizsgálatban Szombathely is szerepel.

Vas megye környezeti jellemzőinek, a Program megvalósítása által érint(het)ett tényezőinek részletes és teljes leírását Vas Megye Területfejlesztési Koncepciójának SKV jelentésének 3.4.1. pontja tartalmazza. Mivel a Koncepció és a Program környezeti vizsgálatának elvégzése között 3-4 hónap telt csupán el, feltételezhetjük, hogy nem történt olyan változás, ami indokolná a fejezet újraírását. A továbbiakban a megye környezeti tényezőivel kapcsolatban a Koncepció helyzetelemzésére támaszkodunk, illetve hivatkozunk.

3.4.2. A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképesség, terhelhetőség)

A Program készítésének módszertana nem követeli meg, hogy a környezet állapotát a dokumentum számba vegye. A Koncepció SWOT elemzésének kiemelései biztosítják a dokumentumban azt a részt, ami a környezeti állapot fő erősségeit és gyengeségeit ide citálja.

A megye környezeti állapota – a Program dokumentumától független források alapján - tág értelmezésben jónak, stabilnak mondható, de ez nem jelenti azt, hogy állapotváltozás nélkül viselne el növekvő mennyiségű vagy gyakoriságú környezeti terhelést. Az erdők aránya az országos átlag feletti, ahogy a felszíni és felszín alatti vizek terén is kiemelkedő a megye adottságai. Mivel a környezetvédelem és a fenntarthatóság szemszögéből a cél a környezet állapotának javítása, és nem pusztán a romlás elkerülése, ezért nem elegendő azt vizsgálni, hogy meddig terhelhető a környezet - már csak azért sem, mert egyre gyakrabban tapasztalható a hirtelen katasztrófa, havária⁶.

A megye földrajzi területének biológiai eltartó-képessége megfelel a terhelésnek, nem mutatkozik az optimálisan túlmutató terhelés.

⁶ Azaz amikor a folyamatos terhelést egy ideig elviselő természeti tényező egy ponton hirtelen az addigi mennyiségi változás helyett minőségi változást mutat, és váratlan, előre nem jelezhető negatív jelenségek lépnek fel.

3.4.3. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a program nem valósulna meg

Az alábbi, az általános helyzethez képest kiemelt fontosságú környezeti konfliktusok azonosíthatók a megyében⁷:

I. Ivóvízzel kapcsolatos problémák:

- a) Kőszeg város vízellátásában jelentős szerepet tölt be a Róti-völgyi sérülékeny vízbázis. A Gyöngyös-patak azonban elöntéseivel erősen veszélyezteti a vízműtelep belső területét, és ezáltal a vízbázis egészét. Kőszeg ivóvízbiztonsága szempontjából nagyon fontos lenne a Gyöngyös-patak meder állapotának helyreállítása, kitisztítása és a továbbiakban folyamatos karbantartása.
- b) 7 ivóvízellátó körzetben még nincs megoldva az ivóvízminőség javítása, ezt 2015. jún. 30-ig meg kell oldani.

II. Szennyvízzel kapcsolatos problémák:

A megyében jelentős a száma azoknak a 2000 LEÉ méretet el nem érő településeknek, amelyeken az EU szabályok szerint nem kötelező a csatornahálózat kiépítése. Ez azonban nem menti fel a településeket az alól, hogy a szennyvízkezelésüket megoldják, egyúttal más, nagyobb településekhez hasonlóan joguk van az egészséges környezethez is, amit az államnak kell biztosítani számukra. A kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása többféle lehet: a zárt gyűjtők szippantása, egyedi kisberendezések alkalmazása, és gazdaságosság esetén akár a szennyvízcsatorna gyűjtőhálózat kiépítése és önálló tisztítóra, vagy közeli, szabad kapacitású tisztítóra való rákötése. A gondot az jelenti, hogy ezen települések, mivel nem tartoznak az EU vonatkozó elvárásai szerint csatornázandók körébe, az EU strukturális alapok forrásaiból finanszírozott KEHOP révén nem részesülhetnek támogatásban. A lehetőséget így kizárólag a TOP, illetve a nemzeti források felhasználása jelentheti számukra. A Programban ez a kérdés nem kellő hangsúllyal szerepel, ami összességében 112 települést és a háztartások mintegy 23 %-át érintheti hátrányosan.

A különösen érzékeny helyzetben levők között kiemelendők az alábbiak:

- a) Szombathely Megyei Jogú Város ivóvíz-agglomerációja vízigényének mintegy $\frac{3}{4}$ -t adja a Kenézen levő, de Kenéz, Bozzai és Pecöl települések alatt fekvő vízbázisra épülő kút. A megye legnagyobb lélekszámú agglomerációjának vízbázisa felett máig megoldatlan a települések szennyvíz-kezelése! Az itt készült projekt felmérései szerint a keletkező szennyvizek alig 2,5 %-a kerül valóban zárt gyűjtőbe és szippantást követően kezelésre – az is a magas talajvízű, a szagok miatt a tulajdonosokat közvetlenül is érintő település-részekén. A mintegy 120 000

⁷ Az itt felsorolt problémák, hiányosságok szerepeltek a Konceptió SKV jelentésében. A listát változtatás nélkül közöljük a Program SKV jelentésében is, hogy újra jelezzük: ezek a problémák jelentősek, és gyors megoldást követelnek.

fő ivóvízellátását veszélyeztető helyzet felszámolására a települések az NYDOP kiírását már benyújtottak egy sikeres pályázatot, ám ennek a keretét teljes egészében átcsoportosították 2012-ben 3 és 4 számjegyű utak felújítására. Nem túlzás kijelenteni, hogy Vas megyében az ivóvízellátás biztonsága, felszín alatti vízkészletek minőségének megőrzése szempontjából a legkomolyabb környezeti kockázatot ez a helyzet jelenti.

- b) Kőszeg város üdülőterületén a szennyvíz- és csapadékvíz-elvezetés megoldatlan. Mivel a terület a III. jelű vízműkút külső védterületéhez tartozik, az itteni üdülőházak, pincék, terménytárolók szennyvizéből elszikkadó kb. 1335 m³/év szennyvíz közegészségügyi szempontból potenciális veszélyt jelent a vízműkutak vízminőségére, esetleges vízjárvány kialakulására van esély, ezért a nevezett vízműkút lezárásra került 2012-ben. Ezt követően viszont egy közeli utca lakói panasszal fordultak a hatóságokhoz, mivel a pincékben áll a víz, folyamatos szivattyúzásra van szükség. A Kőszeg, Szabóhegyen lévő források vize is veszélyeztetetté vált a szennyvízelvezetés hiánya miatt, több forrásnál szükségessé vált a „nem ivóvíz” tábla elhelyezése.
- c) Szeleste és Hegyfalu községek fejlődését közvetlenül akadályozza a szennyvízcsatornázás hiánya. A szelestei termálfürdő több éve nem üzemel, mivel ezen hiányosság miatt nincs üzemelési engedélye, és több ipari üzem továbbfejlődését is akadályozza ez a tényező. Hegyfaluban a szociális otthon elavult tisztítóberendezése a nem megfelelően tisztított szennyvízzel szennyezi a környezetet.
- d) A további 106 település esetén a szennyvízkezelés infrastruktúrájának hiánya a települések alatti talajvizek szennyeződését, felszíni vizek állapotának romlását, továbbá a népesség helyben tartását, illetve új építkezéseket, új vállalkozások indítását is akadályozza, vagy jelentősen drágítja. Ez a kistelepülések eleve meglévő társadalmi, gazdasági hátrányai mellett tovább gyengíti a népességmegtartó képességet, ami környezeti, társadalmi problémákhoz vezet.

III. Felszíni vizekkel kapcsolatos problémák:

- a) A megyében található természetes fürdőhelyek vízminőségét, közegészségügyi biztonságát és egyben turisztikai vonzerejét is növelné, ha megvalósulnának az alapfokú szociális infrastrukturális fejlesztések (szennyvízelvezetés, vízellátás, közvilágítás, vendégek által használt szociális helyiségek színvonala). Szintén fontos feladat ezen felszíni víztestek iszapkotrása, vízügyi rekonstrukciója is, hogy a túlzottan felhalmozódott szervesanyagot a tavakból el lehessen távolítani. Ennek hiányában az idegenforgalmi terhelés miatt a vizek minősége veszélyeztetett, amire jó példa az ilyen téren elmaradt fejlesztések miatt mára fürdésre alkalmatlan döröskei tó (vítározó).
- b) A Rohonci- és Sorok-patakok vízminősége problémás. Előbbinek biológiai állapota gyenge, az utóbbi a kémiai paraméterek terén bizonyult legszennyezettebbnek (elsősorban tápanyagterhelés szempontjából).

- c) A 2010. októberi vörösiszap-szennyezés okozta biológiai katasztrófából kilábalóban van a Marcal folyó. Minden korábbi életforma újra megjelenően van a folyóban, így 2014 januárjától teljes hosszában horgászható a folyó, azonban a halak húsának magas ólom- és arzéntartalma miatt a kifogott halakat kötelező visszabocsátani. Ez indikátora annak, hogy ökológiailag a folyó még nincs jó állapotban, és a táplálékláncon keresztül az emberre is indirekt veszélyt jelenthet.

IV. Hulladékkezeléssel kapcsolatos problémák:

- a) a kistelepüléseken nem megoldott a veszélyes hulladék szervezett gyűjtése, illetve a szelektív hulladékgyűjtés
- b) a megye területén működő korszerűtlen hulladéklerakók között az átmeneti záróréteggel ellátottak végleges lezárását, valamint a teljes rekultivációra szorulókat kezelést meg kell oldani (összesen 37 telep érintett).
- c) A megye területén sok helyen találhatók eseti illegális hulladéklerakók tipikus, illetve atipikus, egyszeri helyszíneken egyaránt.

V. Levegőminőséggel kapcsolatos problémák

- a) A megyének máig jelentős környezeti és zajterhelést jelent a 2004. óta megjelent, majd a schengeni övezeti csatlakozásunkat, végül pedig az ausztriai km alapú útdíj bevezetését követően két körben is felerősödött észak-déli átmenő teherforgalom. Különösen jelentős konfliktust okoz ez azokban a 86-os út menti településeken, ahol még nem épült ki az elkerülő szakasz. Ez a probléma a közeljövőben (2016-ig) a GyMS megyehatár és Szombathely között megoldódik, de a déli szakaszon még jelentős fejlesztésekre van szükség. Ezzel a terhelés ugyanakkor csak áttevődik a nem lakott területekre, de továbbra is fennmarad annak szennyezése, továbbá az ezzel együtt járó, környezeti katasztrófák veszélye. A jövőben ez a károkozás és veszély csökkentése érdekében vizsgálni szükséges a RO-LA szállítási mód fejlesztésének lehetőségét, aminek vasúti pályaszállítási feltételei folyamatosan javulnak az érintett szakaszokon. A kulcsfontosságú terminálok kialakítása az érintett megyék és a kormányzat közötti együttműködés eredményeként vizsgálandó.
- b) A megye területén, de különösen a városokban (hasonlóan az ország valamennyi településéhez) az utóbbi évtizedben ismét növekedésnek indult a szálló por, azon belül is elsősorban a PM10 frakciója imissziós értéke. „Szombathelyen négy RIV mérőponton történik immisszió mérés, ebből két ponton nitrogén-dioxid (NO₂), egy ponton nitrogén-dioxid (NO₂) valamint szálló por (PM10 frakciója), és egy ponton szálló por (PM10 frakciója), amelyből Benz(a)pirén, benz(a)antracén, benz(b,j,k)fluorantén, indenol(1,2,3-cd)pirén, dibenz(a,h)antracén, valamint As, Cd, Ni, Pb komponensek meghatározása is történik. Egyes mérőpontokon esetenként szálló por (PM10) és nitrogén-dioxid (NO₂) tekintetében határérték túllépéseket tapasztaltunk, az éves átlagok azonban nem haladják meg a határértéket. A szálló por (PM10)

mérőpontokon 2009-ben 1 esetben haladta meg a 24 órás határértéket, míg 2010-ben az egyik mérőponton 5, a másik mérőponton 8 alkalommal lépte túl a 24 órás határértéket. Szálló por (PM10) tekintetében a 24 órás határérték túllépések jellemzően a fűtési szezonban figyelhetők meg, de az éves átlagok a határérték alatt maradtak.⁸

A szálló por PM₁₀ frakció növekedésének az okai között elsősorban a korszerű dízelmotorok elterjedése, továbbá az utóbbi évek energiaár-növekedésének és a gazdasági válságnak hatására ismét elterjedő szilárd tüzelőanyagok használata áll. Amint az a felügyelőségi jelentésből is kiolvasható, a határérték túllépés egyelőre egyedi, illetve időszakosan jelentősebb, de a trend egyértelmű, a terhelés növekedik. A szálló por ezen frakciójának imissziós értékének növekedése a városokban a légúti betegségek, rosszabb esetben a tüdőrák növekedéséhez vezethet, de rontja az épített örökséget is, a felületek erőteljesebb korrodálódásával, illetve káros a városi növényzet szempontjából is.

VI. A természeti területek beépítése és a lignitbányászat

A természetes vegetációval borított területek beépítése, művelésből való kivonása, illetve ahol ez nem valósult meg, ott a területek degradálása egyre felgyorsuló ütemben figyelhető meg. Ez a folyamat a megye egészére jellemző, de különösen a városok közvetlen közelében és a leendő ipari területeken, továbbá a leendő agár- és vidéki gazdaságfejlesztés során tipikusak.

A konfliktus forró pontja lehet a 2001 óta húzódó, komoly lakossági és környezetvédelmi ellenállást kiváltó, és jogilag teljesen megnyugtatóan le nem zárt toronyi lignitbánya-ügy. Ez a terv, miszerint egy felszíni bányát nyitnának Szombathelytől alig 10 km-re, nyugatra - egy alvó, de a veszélyt magában hordozó ügy. Bár a települések saját rendezési terveikkel, és a megye a rendezési tervével igyekeztek megakadályozni a bányászat megindítását (már a kutatások megkezdését is ellehetetlenítve), mind a kormány kommunikációja, mind országos stratégiai-tervezési dokumentumok, mint pl. a Nemzeti Energiastratégia 2030 komoly szinten építenek a hazai lignitvagyon felhasználására. Így az elért eredményt – a részletes kutatások megtiltását – csak időlegesnek lehet tekinteni, a megye számára ez a veszély hosszú távon fennáll. A Koncepció során törekedni kell arra, hogy az érintett területen minél jelentősebb, de környezetileg és társadalmilag is fenntartható fejlesztések valósuljanak meg. Amennyiben a térségben realizálódott társadalmi és gazdasági vagyon értéke meghaladja a felszín-közeli lignit kitermelés által elérhető eredményeket, akkor a lignit kitermelés már nem csak környezeti, hanem társadalmi és gazdasági szempontból sem lehet reális alternatíva.

⁸ Vas Megye környezeti állapota, Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi felügyelőség, 2012. 08.

A felsorolt fennálló konfliktusok vagy veszélyforrások közül a Program – megfelelő forrás elérhetősége és felhasználása esetén - megoldást kínálhat az I-IV. pontokban felsoroltakra. A programalkotás során javasoljuk nevesíteni az itt felsorolt konfliktusokat!

A VI. pontban leírt toronyi lignitbányával kapcsolatban a Program számára a feladat az lehet, hogy találja meg azt a jogi lehetőséget, amivel a bányászat megindításának valamennyi lehetőségét hosszú távon ki lehet zárni.

3.5. A program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

Ebben az SKV részfejezetben a legfontosabb és/vagy legnagyobb valószínűséggel bekövetkező, negatív környezeti hatást eredményező intézkedéseket, okokat nevezzük meg. A jelentés 4. pontjában található táblázatos és szöveges értékelésben minden prioritás esetében megvizsgáljuk és kifejtjük az adott beavatkozás valószínűsíthető hatását az egyes természeti tényezőkre, értékeltük a hatás nagyságát és bekövetkezésének valószínűségét. Itt részben ezek összegzését, a Program egészét érintően fontos elemeket emeltük ki, illetve részletes indoklást adunk a környezeti szempontból legnegatívabb prioritási területek értékeléséhez.

3.5.1. Azon tervezett intézkedések, amelyek természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelés közvetlen előidézését jelentik

1. A vállalkozásfejlesztési, versenyképesség-javítási és közlekedés-fejlesztési tevékenységek megvalósítása a természetes vegetációval borított terület-foglalással, területek művelés alóli kivonásával, légszennyező és zajhatással, energia-igény növekedéssel és szén-dioxid-kibocsátással fog járni. A konkrét tevékenységtől függően esetleg más légszennyező anyagok kibocsátása, valamint populációk, genetikai állományok izolációját okozó barrierhatás⁹ is jelentkezik.
2. Az Egészséges Környezeti Fejlesztések Program Folyóvizek menti területek összehangolt fejlesztése programja első helyen említi a felszíni vizek öntözéses gazdálkodásban való hasznosításának elősegítését. Ez a pont abban az esetben komoly környezeti kárral járna megvalósulása esetén, ha ez az öntözési lehetőség nem korlátozódik kizárólag (!) az ár- és belvizek során megtartásra kerülő vízkészletek öntözéssel való hasznosítására. Környezetvédelmi szakmai alapvetés, hogy a felszíni vizeink nagy többsége időszakos vízfolyás, de még az állandó vízfolyások is aszályos időszakban olyan kis vízhozamúak (még a Rába is), hogy annak további vízkivétellel való csökkentése már kritikus állapotot eredményez mind a víztest ökoszisztémája, mind a vízfolyás menti területek talajvízkészlete csökkenésén át a partmenti vegetációra. Az öntözés felszíni vizekből való biztosítása tehát egyáltalán nem javasolt, kifejezetten komoly környezeti kárt okozó tevékenység!
3. Vas Megye Területfejlesztési Konceptiójában a horizontális célok között nevesítve szerepelt az az elvárás, hogy az infrastrukturális fejlesztések elsősorban barnamezős területeken valósuljanak meg. A Program megvalósulása során az infrastrukturális fejlesztések jelentős részben várhatóan zöldmezősek lesznek (lásd Szombathely, Söpte, Gencsapáti elképzeléseit), a művelésből kivont területek nagyságának és a sealing (földfelszín-lefedés) hatásnak a növekedését eredményezik majd.
4. A vállalkozás-fejlesztési prioritáson belül a beszállítónak válás energia- és terület-igényes, illetve potenciálisan pontszerű zaj-, levegő, talaj és talajvíz terhelést, rosszabb esetben szennyezést eredményező kibocsátással járó termelő tevékenység formájában jelenik meg. A pozitív helyi foglalkoztatási hatás jelentős környezetterheléssel, esetleg –szennyezéssel járhat együtt. Az autóiipari központtá válás legfőbb kockázata a térség

⁹ Barrierhatás: az élőhelyek közötti kommunikációt, az élőlények mozgását részben, vagy egészben, művi létesítmények révén gátló hatás.

fosszilis energiaigényének növekedése, és levegő-, zaj-, és talajterhelésének és hulladék-kibocsátásának növekedése Ezen hatásokra fel kell készülni, azok megelőzése, csökkentése érdekében már a tervezés kezdeti szakaszában a megelőzés és elővigyázatosság elvét kell érvényesíteni. Törekedni kell a gazdaságfejlesztés során a zöld- és kék gazdaság meghonosítására, ezzel egyszerre erősítve a térség tartós versenyelőnyét, és a tevékenységek célja és azok környezeti hatásai révén kompenzálva a beruházásokkal óhatatlanul megjelenő negatív lokális hatásokat.

5. A Turizmus prioritáson belül tervezett nagyléptékű szabad vízfelület kialakításának gondolata a Koncepcióban még összekapcsolódott az árvízvédelemmel, egy közösségi védelmi célokat szolgáló árvíztározó kapott volna turisztikailag is vonzó jellemzőket. A Programban már önállóan jelenik meg a nagyléptékű szabad vízfelület kialakításának célja, pusztán turisztikai attrakcióként.

A Program szerint „Vas megye turizmusa szempontjából meghatározó **hiányosság**, hogy nem rendelkezik olyan **nagyméretű szabad vízfelülettel**, mely a fiatal korosztály, illetve a családok számára vonzó program lehetőségét adja.

A környező térségekben nagy népszerűségnek örvendő szabadvizes lehetőségek **nagy tömegeket képesek ellátni**. Ilyen akár Ikrényben, akár Rohoncon megtalálhatóak.”

A példaként felhozott ikrényi tavak vízfelszíne 1,2 illetve 13 hektár, a rohoncié 3 hektár. Vas megyében 3, turisztikai célokat jelenleg is szolgáló tó van, amely az említett nagyságrendhez tartozik: a Vadása-tó 4 ha, a Hársas-tó 17,4 ha a gersekaráti 36 ha vízfelszínű. (A Szajki-tavak kisebbek ennél a nagyságrendnél, mégis komoly tömegeket vonzanak.) A jelenleg fürdésre alkalmatlan, de ökológiailag helyrehozható állapotú döröskei tó 11 ha nagyságú.

Ebből a szempontból, és a környezetvédelem szempontjából tehát teljesen indokolatlan egy új, mesterséges, a környék ökológiai egyensúlyát a legnagyobb óvatosság mellett is megbontó, esetleg leromboló víztest létrehozása.

„A létrejövő beruházás kezdő, szükséges minimális eleme a tó kialakítása. Azonban rendkívül fontos, hogy nem ez a hangsúlyos pont, hanem azok a szolgáltatások, melyek erre épülnek.”

Gazdasági szempontból sem látjuk egy új tó létrehozásának indokoltságát, hiszen a meglévő tavak vízfelszíne lehetővé tenné a Programban említett turisztikai attrakciók kialakítását, és mindenféleképpen költséghatékonyabb egy meglévő tó ilyen irányú fejlesztéseit finanszírozni, mint komoly tájtalakító (rosszabb esetben romboló) munkával új víztestet létrehozni, pusztán turisztikai célokért. Ez a célkitűzés egyébként ellentmond a Programban mind a Fenntarthatóság horizontális célnak, mind az Egészséges környezet prioritásnál kifejtett céloknak.

A víztározó létrehozása a töltések vonalán természetes talajfelületet vesz el, és mesterségesen alakít ki vízfelületet, emiatt barrierhatás jelentkezik. További kockázatot jelent a víztározó ökológiai vízigényének kielégítése, továbbá a vízminőség biztosítása – úgy a jóléti, mint a természetes élővilág elvárásai szempontjából. A folyóvizek biokémiai jellemzői, oxigéntartalma, flórája és faunája eltér a víztározó állóvizének kialakuló ökoszisztémájától - emiatt a víztározó alatti folyószakaszon várható lesz az élővilág megváltozása. A feltöltés ideje alatt a

folyó/patak mente a tározó alatt kevesebb vizet kap, az ökológiai vízigény nincs kielégítve, relatív szárazodás léphet fel. A víztározó működésében optimális esetben a záportározó jelleg a meghatározó: ez azt jelenti, hogy a vízfelület szintje változik a csapadék mennyiségének függvényében – ez azonban ellentmond azoknak a turisztikai céloknak, amik szintén szerepelnek a prioritás kibontásában.

A megvalósításnál javasoljuk, hogy a környezeti és katasztrófa-elhárítási szempontok erősebben legyenek figyelembe véve.

A turisztikai elképzeléseknél legyenek figyelemmel arra, hogy a folyamatos jó vízminőség ökológiai vízigénye kielégíthető-e vagy sem! Enélkül ugyanis a vízfelület vízminősége rövid időn belül leromlik, és ennek a felszíni vizek tó alatti szakaszának vízminőségének romlása mellett már idegenforgalmi hasznosításra is alkalmatlanná válhatnak – ezzel további fenntarthatósági problémákat okozva az arra rátelepülő vállalkozások fennmaradása veszélyeztetésével.

6. A közlekedés-fejlesztési prioritásban tervezett közútfejlesztési tevékenységek megvalósítása közvetlen terhelést jelent a környezet számára: biztosan eredményez közvetlen földfelszín-lefedést, talajszennyezést, levegőszennyezést, zajártalmat, elhelyezkedéstől függően hatással lehet a vízminőségre, barrierhatás jelentkezik. Környezeti szempontból tehát ezeket a tevékenységeket csak igen átgondolt, a környezet számára a legkisebb terhelést okozó módon javasoljuk megvalósítani.

A prioritás többi eleme is hordozza magában a környezetterhelés növekedésének a veszélyét (vasúti kapcsolatok fejlesztése, a szombathelyi intermodális közösségi közlekedési központ létrehozása, kerékpáros közlekedési rendszer fejlesztése), de azok hatása kisebb, és a célok elérésével közvetlen pozitív környezeti hatások is jelentkeznek, így összességében nem sorolandók a közvetlen terhelést előidéző intézkedések közé.

7. A Program több prioritása nevez meg olyan tevékenységet, amelyről a megvalósítás részleteinek ismerete nélkül nem lehet biztonsággal megállapítani, hogy jár-e negatív környezeti hatással, és ha igen, pontosan milyennel:

- mezőgazdaság fejlesztése: amennyiben nem kifejezetten extenzív, esetleg biogazdálkodás valósul meg, talaj-, és indirekt vízszennyezéssel mindenképpen számolni kell.
- a Közlekedésfejlesztési prioritás keretleírása szintén tartalmaz olyan elemeket, amelyek környezeti terhelést, illetve természeti erőforrás túlzott igénybevételét jelentik: a határátlépő-helyek számának növelése és a vasúti kapcsolatok bővítése Ausztria felé. Az utóbbi forrásigényének nagyságrendje miatt ugyanakkor nem valószínűsítjük a megvalósulást, annak előkészítése viszont még nem jár káros hatásokkal. Megvalósulása esetén is összesítetten a pozitív hatások valószínűsíthetőek. Az új közúti határátkelők kialakítása ugyanakkor kritikus hatású lehet a határsávban lényegében szinte összefüggően megmaradt természetes állapotú erdőterület számára. Az ezen keresztül kiépülő határátkelők abban az esetben járnak csekély negatív hatással, ha azok korábban meglévő nyomvonalak, esetleg ma is használt, de nem burkolt utak helyreállításával

történnek. Ezek elsőbbségét javasoljuk a Programok rögzíteni. Az új nyomvonalon történő kiépítés esetén a természeti területek veszélyeztetésével, illetve újonnan megjelenő izoláló hatással (barrier hatás) kell számolni, ami a mai, majdnem összefüggő határsáv természeti értékeit jelentősen csökkentheti.

3.5.2. Azon tervezett intézkedések, melyek olyan társadalmi, gazdasági folyamatokat váltanak ki, vagy ösztönöznek, amelyek közvetett módon környezeti következménnyel járhatnak (különösen azok, amelyek olyan befektetői, termelői vagy fogyasztói magatartást váltanak ki, vagy ösztönöznek, illetve egyéb olyan tendenciákat erősítenek, amelyek természeti erőforrás igénybevételéhez vagy környezetterheléshez vezethetnek, olyan fajta beruházásokat, fejlesztési irányokat részesítenek előnyben, amelyek további környezetterhelő vagy igénybevevő fejlesztéseket vonzanak, ösztönöznek vagy ha kumulatív hatások léphetnek fel)

- a) A Vállalkozás Fókuszú Gazdaság-fejlesztési Prioritáson belül kifejtett vállalkozásfejlesztési, versenyképesség-javítási tevékenységek körében kiemelt fontosságú, de Szombathely MJV fejlesztései között is a legnagyobb súlyú fejlesztés lehet 2014-2020 között a tervezett autóiipari központ létrehozása. Ennek jelentős iparterület-igénye, természeti erőforrás- és energia igénye már kifejtésre kerültek a közvetlen környezeti hatások között. A tervek megvalósulásának legjelentősebb járulékos hatása - a szakmai becslések szerint – az akár 20-25 ezer fős lakosságszám növekedés lehet. Egy ilyen létszám elhelyezése elsősorban a gazdasági központokban, Szombathelyen, Szentgotthárdon, és a még szóba jöhető településeken okozhat jelentős terület- és energiaigényt, mobilitási igényt, motorizációs növekedést, illetve a lakhatáshoz szükséges természeti erőforrás igényt.
- b) Szintén a Vállalkozás-fejlesztési Prioritáson belül fogalmazódott meg több, nem beruházáshoz kötött, hanem jövőbeli fejlesztéseket előkészítő, vállalati együttműködést és K+F+I tevékenységeket ösztönző, vállalkozásokat támogató szolgáltatás, kutatás, illetve befektetés-ösztönzés jellegű fejlesztés. A térségi gazdaság működési környezetének a fejlesztését célozzák az oktatási, szakképzési célok is. Ezekre a tevékenységekre egyformán elmondható, hogy jelentős szerepük lehet abban, hogy a térségi gazdaság fejlődése egy fenntartható, környezetkímélő irányba indul el, vagy a fejlesztést követően is magában hordozza a XX. századra jellemző környezeti konfliktusok lehetőségét. A Programban ugyanakkor fontos rögzíteni, hogy ezen fejlesztések az elővigyázatosság és a megelőzés elvére építve, a gazdasági és társadalmi célok mellett a környezeti célokat azonos fontossággal kezeljék. A fejlesztések iránya, megoldási módjának kidolgozása törekedjen a potenciális környezeti terhelések megelőzésére csökkentésére, egyben használja ki a környezettechnológia XXI. századi új irányait. Az autóiipari fejlesztések esetén például, ha a tiszta technológiák központjává válik a térség, az nem csak a környezeti, fenntarthatósági szempontokat szolgálja, hanem hosszú távon jelenthet stabilabb pozíciót, nagyobb versenyképességet más, elavulóban levő irányokra építő térségekkel szemben. Ezt az irányt pedig jelentősen lehet befolyásolni egy környezettudatosságra alapozott, a fenntarthatóságot komoly gazdasági tényezőnek tekintő szemléletű gazdaságfejlesztéssel és ösztönzéssel befolyásolni.

- c) A koncepcióban a 3.5.2. pont címében megnevezett közvetett hatással járnak a Közlekedés-fejlesztési prioritás közúti közlekedéssel kapcsolatos intézkedései. Minden útfelújítás, új útszakasz építése, elkerülő út létrehozása ösztönöz személygépjármű használatára, így az összforgalom növekedésével jár, ezzel együtt erősíti az egyéni járműhasználat attitűdjét, csökkenti a közösségi vagy nem-motorizált járműhasználatot. Az elkerülő utak használata ráadásul azt a tévképzetet kelti a használóiiban, hogy ezzel hozzájárulnak a város levegőminőségének javításához. Ez pontszerűen, belvárosi légszennyezési mérőhelyeken valóban így van, a város teljes légtérét tekintve azonban, mivel az összforgalom növekszik, a káros szennyezőanyagok össz mennyisége is megnő, és romlik a korábban jó levegőjű külvárosi területek levegőminősége. A motorizált közlekedés feltételeinek javulása ezen túl hozzájárul, hogy növekedésnek induljon a gépjárművek száma, amit a 100 főre vetített gépjárműszám az európai átlaghoz képest mintegy 30 %-os elmaradása is valószínűsít. Ez ismét a kibocsátás növekedésével jár, ami a klímavédelmi szempontok miatt sem szerencsés.
- d) A Program több prioritásnál fogalmaz meg olyan beruházási elképzelést, ahol a tervezésnél, illetve megvalósításnál fontos figyelemmel lenni arra, hogy milyen üzeneteket hordoznak a létrejött, vagy felújított létesítmények és azok működése. Ezek pl. az Emberi Erőforrás Fejlesztési Prioritáson belül a vonzó települési környezet kialakítása célú beruházások, az Élelmiszer-termelés Prioritáson belül a látványüzemek kialakítása, a Turizmus Prioritáson belül a Gyógytermék Kiválósági Központ (a teljesség igénye nélkül).
- Javasoljuk, hogy különös figyelmet kapjanak már a tervezéskor az alábbi szempontok:
- arányban áll-e egymással az ár és a közösség számára nyújtott érték,
 - a fizikai megvalósítás nem képvisel-e a környezeti, fenntarthatósági céloknak ellentmondó értékeket (pl. felesleges luxusszintű kivitelezés, pazarló energiafelhasználás a kivitelezés és a működtetés során, környezetidegen alapanyagok felhasználása, nagy mennyiségű, pazarlóan terjesztett információk kiadványok),
 - a működtetés valóban az eredetileg tervezett tájékoztatási, oktatási-képzési, vállalkozás-fejlesztési, kutatási célokat valósítja meg, és nem üresedik ki alapszintű információ-továbbításra.
- e) A 3.5.1. pontban már megemlített Nagyléptékű szabad vízfelület tervének megvalósítása azt az attitűdöt jeleníti meg, illetve erősíti, hogy a természet alakítása a mi kezünkben van, pillanatnyi igényeink és gazdasági fejlesztési terveink szerint formálhatjuk. A prioritás kifejtésénél megjelenített szolgáltatások: az extrém, nagy energiaigényű sportok (jetski, vizisi, wakeboard), a rendezvények szintén ezt az szemléletet erősítik a fiatal generáció körében. Környezeti szempontból mindez hosszú távon igen káros hozzáállást alakíthat ki. E téren javasoljuk megvizsgálni a gersekaráti tó esetét, ami a kistavi jetski használat következményei állatorvosi lova.

4. A program megvalósítása esetén várható, a környezetet érő hatások, környezeti következmények előrejelzése

A stratégiai környezeti értékelés során, a várható negatív és pozitív hatások összegzéseként **megállapítottuk, hogy a Program hatására Vas megye gazdasága és környezetállapota** előre láthatóan pozitív irányába mozdulhat el.

Ez előrelépés a Koncepció stratégiai céljaihoz képest, ahol összegzetten még negatív környezeti hatás volt valószínűsíthető. A jelen megállapítások alapja a jobban részletezett, tartalmában pontosított élelmiszeripari és emberi erőforrás fejlesztési prioritások tartalmának megismerése, illetve több, a program készítése során érvényesített tartalmi változás volt. Ez nem azt jelenti, hogy a végrehajtás nem jár, egyes esetekben súlyos környezeti hatásokkal, amiket ne kellene kompenzálni! Továbbá a pozitív összegző hatás a ráfordítások anyagi nagyságrendje alapján meg is változhat. Amennyiben a források most tervezettnél nagyobb arányban kerülnek negatív hatású prioritások finanszírozására, úgy a teljes program hatása is inkább negatív lehet a környezetünk és a fenntarthatóság szempontjai szerint!

Azzal biztosíthatja be a Program, hogy a pozitív környezeti hatás legyen a meghatározó, ha a horizontális célokra és a módosításokra tett javaslataink figyelembe vételre és határozottan érvényesítésre is kerülnek a megvalósítás során. Ebben az esetben még akkor is csökkenthető az összességében negatív környezeti hatása, ha a források most tervezettnél is nagyobb aránya fordítódik negatív környezeti hatású prioritásokra.

A Koncepció értékelését az alább található két táblázat tartalmazza.

Az értékelés során 7 (+1: nem besorolható) kategóriába osztottuk be a környezeti hatásokat:

++	Biztosan pozitív hatású lesz
+	Valószínűleg pozitív hatású lesz
0+	Nem várható hatás, de középtávon enyhe pozitív hatás nem kizárt
0	Nem várható hatás, vagy elhanyagolható hatás várható
0-	Nem várható hatás, de középtávon enyhe negatív hatás nem kizárt
-	Valószínűleg negatív hatású lesz
--	Biztosan negatív hatású lesz
X	A hatás felmérése nem lehetséges

Az 1. táblázat a várható hatásokat összegzi környezeti tényezőnként és stratégiai célonként.

1. táblázat

Környezeti elemek	Zéró állapot	1. Vállalkozás fókuszú gazdaság-fejlesztés	2. Élelmiszer termelés	3. Turizmus	4. Energia-hatékonysági program	5. Emberi erőforrás fejlesztés	6. Egészséges környezeti fejlesztések	7. Közlekedési fejlesztések
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	-	0+	-	0	-	-	--
2. Kihatás a talaj minőségére	-	-	++	0	0	0	++	--
3. Kihatás a vízminőségre	+	-	-	0-	0	0	++	--
4. Hidrológiai hatás	0+	0-	0+	--	0	0	+	--
5. Tájképi vizuális hatások	-	-	+	+	-	+	-	--
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	-	-	0	0	++	0	+	--
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	-	-	-	+	++	+	x	--
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	+	-	++	+	0	+	0+	--
9. Kihatás az erdők állapotára	+	0	0	0	+	0	0	0-
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	+	0	0	+	0	+	0-	0-
11. Barrierhatások	-	-	++	-	0	0	0	--
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás	-	-	++	-	0	+	+	--

13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	-	-	0	++	0	0	0	-
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	0	0	0	+	0	0-	-
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	0	-	-	-	++	-	++	0-
16. Megújuló és fosszilis alapanyagok használata	-	0+	-	-	-	-	+	0
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	+	+	+	++	+	0+	0-
18. Energiafogyasz-tás helyzete / állapota	-	-	-	-	++	+	0+	--
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	0	+	++	0	+	0	0
20. Mobilitás helyzete	-	-	0	++	0	0	0	++
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájá-nak minősége	++	+	0	++	0	0	0	+
22. Hatások összegeződése	-	-	+	+	++	+	++	--
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	X	-	+	+	++	+	+	--

Az alábbi táblázatok ugyanezen struktúrában részletesen, szövegesen is elemzik és értékelik az egyes célok várható hatását a környezeti elemekre.

I. Zéró állapot fennmaradásából fakadó környezeti hatások

„Zéró állapot” – a jelenlegi folyamatok folytatódnak, a koncepció/program nem valósul meg				
KÖRNYEZETI ELEM	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			* : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	A zöldmezős ipari beruházások, új közlekedési infrastruktúra fejlesztések (M86, M8, elkerülő utak) új lakótelepek, ipai területek miatt a természeti területekkel szemben növekednek a beépített, művelésből kivont területek.	**	***
2. Kihatás a talaj minőségére	-	A mezőgazdaság egyre intenzívebb földhasználata, helyenként hibás földművelési gyakorlata, a műtrágya-használat, a még csatornázatlan települések szikkasztási gyakorlata és a művelésből kivonásra kerülő területek növekedése egyaránt hozzájárul a talajminőség romlásához.	*	**
3. Kihatás a vízminőségre	+	A csatornázottság növekedése révén a tisztítatlan szennyvizek kibocsátásának csökkenése, a növényvédőszeres és vegyszerek használatának csökkenése, és számos pontszerű szennyező működésének szigorúbb szabályozása eredményeként a felszíni vizek minősége javul, ami a határon átnyúló együttműködések eredményeként már a Rábára is igaz.	*	**
4. Hidrológiai hatás	0+	A felszín alatti vízkészleteket a nagy kiterjedésben szennyezett talajvíz, a geotermikus vízhasznosítás növekedése nyomás alatt tartja. Ezzel párhuzamosan viszont a csökkenő tisztítatlan szennyvízkibocsátás, a hulladékkezelés fejlődése, a szigorú felszín alatti vizekre ügyelő környezetvédelmi gyakorlat megőrzi a felszín alatti vízkészletek értékeit.		
5. Tájképi vizuális hatások	-	A zöldmezős beruházások, útépitések, és a városok, települések szétterülése, esetenként a szélerőművek rontják a természetes tájképet.	*	**
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	-	A növekvő közúti forgalom, a dízel technológia elterjedése, az autóállomány előregedése (immár 13 év átlagéletkor), a szilárd tüzelőanyagok ismételt terjedése és az ipari létesítmények szennyezőanyag- és zajkibocsátása a légszennyezettségi mérési adatok szerint folyamatosan növekszik.	**	***
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	-	Az ÜHG kibocsátás a megyében annyiban csökkent, amennyiben a gazdasági válság csökkentette az energiaigényt. Nem nőtt érdemben a megújuló aránya, és csak kis mértékben nőtt az erdőállomány, és nem javult érdemben az épületállomány energiahatékonysága.	*	***
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	+	A NATURA 2000 szabályozás és főleg a célzott EU-s élőhely-rekonstrukciós, természetvédelmi projektek pozitív hatással voltak és lesznek a veszélyeztetett fajokra és általában a biodiverzitásra. Ezen hatással szemben ugyanakkor kis mértékben csökkent a mg-i sövények, mg-i fajták és általában a művelt területek változatossága, a trend negatív irányba fordult e téren.	*	**
9. Kihatás az erdők állapotára	+	A jelenlegi törvényi szabályozás szigorúan védi az erdők állapotát, kis mértékben bővült azok területe, csökkent a biomassza energiahordozó iránti nagyipari nyomás az erdőkön, így kis mértékű további javulás várható.	*	*
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	+	A célzott EU-s élőhely-rekonstrukciós, természetvédelmi projektek, a nemzeti park igazgatóságok aktivitása és szakmai munkája, továbbá a természetvédelmi civil szervezetek aktivitása a természetvédelmi területek állapotának javulását eredményezte. A megvalósult fejlesztések pozitív hatásai a közeljövőben várhatóan újabb javulást eredményeznek.	**	**
11. Izolációs hatások	-	Az új gyorsforgalmi útépitések, vasúti pálya-fejlesztések, zöldmezős beruházások, települések külterületeinek beépítése, továbbá a mg-i területek közötti természetes zöldfolyosók felszámolásának terjedő gyakorlata a barrierhatás erősödését eredményezte, ami kihat a jövőre is.	*	**

12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	-	A szocioszféra (beleértve a gazdasági és társadalmi igényeket kielégítő rendszereket) terjedése, a mezőgazdaságban a gazdasági hatékonyságnövelésre való törekvés növeli, a NATURA 2000 szabályzás viszont javítja a természetes élőhelyek általános állapotát. A szárazulás, klímaváltozás miatti nyomás erősödése, illetve a korábbi évek környezeti, a nem védett természeti terhelésének máig tartó hatásai miatt a természetes élőhelyek állapota folyamatosan romlik.	*	**
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	-	A megye érintett volt a Marcalon keresztül a Devecseri vörösiszap katasztrófában, növekedett és máig hatalmas az észak-déli kamion tranzit forgalom, továbbá növekszik a határon túlról érkező árhullámok gyakorisága, nagysága, amik miatt nőtt a veszélyeztetettség foka és az érintett területek nagysága.	**	*
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	Nem várható változás		
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	0	A hulladék mennyiségének alakulása, a veszélyes hulladék mennyisége és a szelektív gyűjtés, valamint az újrahasznosítás arányának alakulása a statisztikák szerint semleges összehatást eredményez.		
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	-	Az ipari termelés, az építések és a fogyasztás általános visszaesése miatt az utóbbi 4-5 évben csökkent a felhasznált (nem energia jellegű) elsődleges alapanyagok nagysága, amit az import csökkenése is mutat. Ez a trend a megindult gazdasági növekedés miatt a jövőben újra növekedésbe fordul, amit enyhít több területen az újrahasznosítást ösztönző új hulladéki szabályzás. Összességében a mai, alacsony bázisról enyhe növekedés várható a nem újrahasznosított alapanyagok felhasználása terén.	**	**
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	Európai uniós és hazai szándékok és kötelezettségek alapján a megújuló energiaforrások aránya az utóbbi 2-3 évben a visszaeső primer-energia bázis miatt nőtt 9 %-ra. A megyében az abszolút értékben vett megújuló energia termelés csak igen kis mértékben nőtt (ikervári szél erőmű-park, új 2 MW vízerőmű, szombathelyi és körmendi biomassza fűtőmű jobb kihasználása, új napelemes házi rendszerek, stb.), ám az EU 2014-2020 közötti támogatási prioritásai és a 2020-as nemzeti vállalások teljesítésének kötelezettsége miatt a megújulóknak nem csak az aránya, hanem az éves megújulókból megtermelt energiamennyiség is növekedésnek indul. A növekedés mértékét ugyanakkor a csökkenő energiaköltségek miatt csökkenő lakossági érdekltség várhatóan lassítja.	**	**
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	-	Az ipari technológiai hatékonyság növekedése és a gazdasági válság miatt az iparban, lakosságnál megjelent energia-igény csökkenés, továbbá a kis mértékű intézményi épületenergetikai hatékonyság növelés összehatásaként a primer energia-igény Magyarországon mintegy 14,2 %-ban csökkent. Erről az alacsony bázisról várhatóan 2017-2020 között érünk el újra a válság előtti energiafogyasztás szintjére, így az alap trend várhatóan enyhe ütemben, de romló lesz.	*	**
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	Nem várható változás		
20. Mobilitás helyzete	-	A válság hatására mind az újautó vásárlások, mind az üzemenyag-igény (elsősorban a lakossági, de kisebb mértékben a vállalkozói is) csökkent, ami egy alacsony bázist hozott létre. Innen a jelenleg ismert trendek szerint középtávon lassú, egyenletes gazdasági növekedés várható, ami a több éve lefojtott vásárlói igények miatt a GDP növekedésnél várhatóan nagyobb ütemű mobilitási igény és motorizált mobilitás iránti igény-növekedést fog eredményezni. Ennek negatív hatásait csökkentik a megyében a GYSEV személyszállítási fejlesztései, aminek eredménye a másutt megtapasztalhoz hasonlóan Vas megyében is a vasúti személyszállítás növekedését fogja eredményezni. Ezt a vasút és az autóbusz-közlekedés folytatódó összehangolása szintén támogathatja, csökkentve, ám nem megfordítva a motorizáció növekedése mértékét.	*	**
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	++	A jelenlegi folyamatok alapján várhatóan tovább folytatódik a környezetbarát közlekedési módok (tömegközlekedés, vasút, kerékpáros közlekedés) infrastruktúrájának fejlesztése, a tömegközlekedési módok összehangolása, az intermodalitás fejlesztése. Ezen fejlesztések alkalmasak lehetnek arra, hogy a személyszállítás feltételei javuljanak, így meg tudja az ágazat őrizni az EU	**	**

		szintjén még magas, bár a korábbiaknak közel felét kitevő arányát.		
22. Hatások összegeződése	-	Összességében a tudatos környezetpolitika, a lassan alakuló szemlélet, a gazdasági válság pozitív környezeti hatásai az 1990-es évek elejéhez képest jobb környezetállapotot hoztak létre. Ezt a trendet azonban a gazdaság terjeszkedése, és az ismét beinduló gazdasági növekedés már 2013-ban is megjelent következményei ismét lassú és csekély mértékű, de negatív irányú változások felé fordították át. Több területen a válság ellenére sem javult a környezet állaga, a környezetet érő negatív hatások megmaradtak. A Konceptió megvalósítása nélkül, a pozitív és a negatív hatások összegzéseként ismét kissé negatív irányú változás várható a környezet állapotában. A sok bizonytalansági tényező miatt a negatív irány valószínűsége nem túl magas, megfordítható lehet.	*	*
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	X	Ez a pont a Záró állapotnál nem értelmezhető, mivel a Konceptió prioritásai közötti kölcsönhatásokat vizsgálja.		

II. A Program megvalósításának várható környezeti hatása

I. Prioritás: Vállalkozás Fókuszú Gazdaság-fejlesztési Prioritás				
1. Kezdő- és Mikrovállalkozások 2. Kis- és Középvállalkozások 3. Nagyvállalati program 4. Járműipari és Mechatronikai program 5. Kreatívipari és K+F+I Program 6. Szociális vállalkozások Programja 7. Alkonygazdaság program 8. Ipari területek helyi alapinfrastruktúrájának kiépítése, fejlesztése program				
KÖRNYEZETI ELEMÉK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	A zöldmezős ipari beruházások, azok infrastruktúra fejlesztései, inkubátorházak és a telken belüli meglévő infrastruktúra bővítése miatt nő a művelésből kivett területek nagysága, erősödik a természetes vegetáció visszaszorulása..	**	***
2. Kihatás a talaj minőségére	-	A művelésből kivonásra kerülő területek növekedése és az erősödő telephelyen belüli és ipari parki terhelés növekedése hozzájárul a talajminőség romlásához.	*	***
3. Kihatás a vízminőségre	-	Az ipari , gazdaságfejlesztési tevékenység fejlesztése elsősorban nem a nagy vízigényű ágazatokat jelenti, ennek ellenére, ha kis mértékben is, de nő a vízfelhasználás és a termelés helyén a vizek terhelése.	*	*
4. Hidrológiai hatás	0-	A felszín alatti vizek a vízkivétel fokozódása, kisebb részben a geotermikus vízhasznosítás növekedése a felszín alatti vizeket nyomás alatt tartja. További hatást jelenthet az ipari cégek erősödő gazdaság miatti növekvő terhelés, szennyezés, illetve a havária bekövetkezésének erősödése várható	*	*
5. Tájéképi vizuális hatások	-	A zöldmezős beruházások, a városok, települések szétterülése ipari parkok kapcsán, továbbá a létesítendő gazdasági létesítmények rontják a természetes tájképet..	*	*

6. Léggöri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	-	A fokozódó ipari termelés és egyéb gazdasági ágak növekvő termelése a beruházások során majd a bővített működés együtt jár a zaj-, és léggöri terhelés, esetenként szennyezés növelésével, amit a szintén ezen gazdasági termelés bővülés által a generált növekvő közúti forgalom tovább emel.	**	***
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	-	A fokozódó ipari termelés és egyéb gazdasági ágak növekvő termelése együtt jár az energiaigény növekedésével, amit csak kisebb részben ellensúlyoz a megújuló alkalmazásának várható növekedése. A létesülő új üzemek, csökkenő zöldfelületek tovább emelik a földfelszín felmelegedését.	**	***
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	-	A zöldmezős beruházások esetén, mint amilyen a Szombathely-Söpte északi ipari park területének várható hasznosítása, nem csak a termőterület szűnik meg, hanem az ott megtalálható vegetáció is teljes egészében felszámolásra, vagy teljes átalakításra kerül. Ez akkor is rontja a biodiverzitást, ha az adott terület esetlen semmilyen védelem alá nem esik.	*	***
9. Kihatás az erdők állapotára	0	A jelenlegi törvényi szabályozás szigorúan védi az erdők állapotát, a gazdaságfejlesztés nem érinti ezt.		
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	0	A jelenlegi törvényi szabályozás nem engedi az ipari területek fejlesztését védett természeti területeken, ezért nem várható hatás.		
11. Izolációs hatások	-	Az új zöldmezős beruházások, ezt megközelítő vasúti pálya- és útfejlesztések gyakorlata a barrierhatás erősödését eredményezte, ami a gazdaság további fejlesztésével kis mértékben tovább erősödik.	*	***
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	-	Az új zöldmezős beruházások, ezt megközelítő vasúti pálya- és útfejlesztések, továbbá a gazdaság további fejlesztése csökkentik a természetes élőhelyek kiterjedését, azok természetes vegetációja helyett művi vegetációt hoznak létre.	**	***
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	-	A célként kitűzött gazdasági ágazat, különösen a termelés volumenének növekedése magával hozza a veszélyes anyagok szállítása igényét, amivel nő a veszélyeztetettség foka a szállítási útvonalak mentén.	*	***
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	Nem várható változás		
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	-	A növekvő gazdaság és termelés az innovációk ellenére növekvő hulladék-mennyiséggel jár.	**	***
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	0+	A K+I és a korszerű, versenyképes vállalatok megjelenése várhatóan növeli a cégen belüli újrahasznosított hulladék arányát. Ezt a pozitív irányú hatást azonban lerontja az, hogy még a kisebb arányú hulladék is nagyobb volument jelent, amiben az újrahasznosítás abszolút értékű mennyisége már nem tud nőni..	*	*
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	A gazdaság fejlesztésében érintett szervezetek körében várhatóan nagyobb arányban lesz meg a nyitottság a megújuló alkalmazására, ami így a teljes szektorban emeli a megújuló arányát.	**	**
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	-	A fokozódó ipari termelés és egyéb gazdasági ágak növekvő termelése együtt jár az energiaigény növekedésével, amit csak kisebb részben ellensúlyoz a megújuló alkalmazásának várható növekedése.	**	***
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	Nem várható változás		
20. Mobilitás helyzete	-	A növekvő intenzitású, erősödő gazdaság magával hozza a kapcsolódó mobilitási igények növekedését mind a személyek, mind az anyagok mozgatása miatt. Ennek nagyobb része lesz a közúti, kisebb kötött pályás mobilitási igény növelő hatású. Emellett az erősebb gazdaság jobb jövedelemtermelő képessége emeli a lakosság autóvásárlásait, ami újabb mobilitási igényt generál.	**	***
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	+	A jelenlegi folyamatok alapján várhatóan tovább folytatódik a környezetbarát közlekedési módok (tömegközlekedés, vasút, kerékpáros közlekedés) infrastruktúrájának fejlesztése, a tömegközlekedési módok összehangolása, az intermodalitás fejlesztése. Ezen fejlesztések alkalmasak lehetnek arra, hogy	**	***

		a személyszállítás feltételei javuljanak, így meg tudja az ágazat őrizni az EU szintjén még magas, bár a korábbiaknak közel felét kitevő arányát.		
22. Hatások összegeződése	-	Összességében a gazdaság fejlődése a legtöbb területen növeli a természeti erőforrások iránti igényt, fokozza a környezet terhelését, és a kockázatokat. A hatás iránya így összegzetten egyértelműen negatív.	**	***
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	-	Ahogy az indoklásban is leírtuk, a gazdasági szektor erősödése magával hozza a lakossági szektor gazdasági erősödését, az többek között az autóállomány bővülését eredményezi. Hasonlóképpen kihat a gazdaság a természetes vegetációt kezelő államigazgatásra is kihat, negatív irányban.	*	**

II. Prioritás: Élelmiszer-termelés

1. Agrárvállalkozói Központ
2. Járási rövid-ellátási láncok kialakítása
3. Élelmiszer látványüzemek kialakítása

KÖRNYEZETI ELEMÉK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			Hatás * : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	0+	A javasolt fejlesztések magával hozhatják egyes, ma nem művelt, vagy más művelési ágú területek intenzívebb művelésbe vonását, de valószínűbb, és nagyságában is jelentősebb lehet, hogy a ma szántóföldi monokultúrákkal hasznosított területeken kisebb intenzitású földhasználat megvalósításának és a változatosság növekedésének nyílik esélye.		
2. Kihatás a talaj minőségére	++	Az intézkedés céljai a korábbi monokulturális, nagyüzemi, alacsony feldolgozottsági szintet jelentő mezőgazdálkodással szemben kézimunka igényes zöldség- és gyümölcsstermesztést, a természetes tápanyag visszapótlást elősegítő állattartást ösztönzik. Ezek hatására várható a talajok terhelésének csökkenése, a kémiai tápanyag-utánpótlást helyett a biológiai és fizikai pozitív hatásokkal járó természetes trágyázás, és a kisebb intenzitású talajművelés –amik összességében pozitív hatással járnak a talajok minőségére. Hatását a megyére csak az erre fordítható források nagysága korlátozza, így pozitív hatása is csak korlátozottan érvényesülhet.	*	**
3. Kihatás a vízminőségre	-	Hasonlóan a talajok minősége mellett, az állattartás ösztönzése és a kertészeti kultúrák kisebb hálózatos terhelést jelentenek a felszíni vizek minőségére. E téren ugyanakkor kisebb kockázata lehet a nem megfelelő állattartás miatt növekvő nitrogén-terhelés növekedésének, illetve a kertészeti és gyümölcs ágazat szántóföldinél jelentősebb növényvédelmi igényeire, az ezzel együtt járó növényvédő-szer terhelés növelésére. Amennyiben az ágazatok vízigényét a felszíni vizekből kívánják biztosítani, úgy az mennyiségileg is kockázatos lehet.	*	*
4. Hidrológiai hatás	0+	A talajvíz megtartása szempontjából a tervezett intézkedések pozitív hatással járhatnak. A felszín alatti vizek minőségére a növekvő állattartás és feldolgozás járhat kockázatokkal (csurgaléklé koncentrált szennyezése), de előnnyel is (csökkenő műtrágya használat miatt csökkenő terhelés). A vízzáró rétegek közötti vízkészletet a fejlesztés kis mértékben, a vízigény növekedése révén érintheti. Összességében a pozitív és negatív hatások kiegyenlíthetik egymást, enyhe pozitív végeredménnyel.		
5. Tájképi vizuális hatások	+	A csökkenő táblaméretek és az állattartás ösztönzése hozzájárulhat a monokultúrás tájképi hatás oldásához, egy diverzebb megjelenésű agrárterület képéhez.	*	**

6. Léggöri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	0	Nem várható változás a tevékenységek jellege miatt.		
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	-	A feldolgozóipari tevékenység és az állattartás növelése miatt kis mértékű ÜHG kibocsátás növekedés várható a megnövekvő energiaigény és az állattartás metánkibocsátás növekedése miatt. Ez megújuló alkalmazása és szigorú épület-energetikai elvárások érvényesítése mellett megelőzhető, a hatás pedig kompenzálható, ha eddig is jelentős CO2 kibocsátással járó tevékenységeket váltunk ki (pld. jelentősen csökken a zöldség szállítás terhe a helyi előállítás miatt).	*	*
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	++	Kis mértékben nő az agrár-biodiverzitás, nő a mg-i sövények, a rét-legelők területe és/vagy javul a természeti állapota, mg-i fajták és általában a művelt területek változatossága.	*	**
9. Kihatás az erdők állapotára	0	Nem várható hatás.		
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	0	Nem várható hatás.		
11. Izolációs hatások	++	A projekt csökkenti az elszigetelődés hatását az agrár területeken, mivel csökkenti a monokultúrát és bővíti a stepping stone funkciót betölteni képes területek hálózatát.	*	**
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	++	Kis mértékben nő az agrár-biodiverzitás, nő a mg-i sövények, a rét-legelők területe és/vagy javul a természeti állapota.	*	**
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	Nem várható hatás.		
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	-	A feldolgozóipari tevékenység miatt kis mértékű csomagolóanyag és feldolgozás során keletkező, jogilag hulladéknak minősülő melléktermékek keletkeznek. Ezen hatás semlegesíthető a biogáz termeléshez felhasznált melléktermékek, illetve több utas csomagolóanyagok vagy csomagolást minimalizáló értékesítési modellek alkalmazásával	*	**
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	-	A mg. feldolgozóipar erősödése várhatóan alapanyag-igény növekedését hozza magával – csomagolóanyagok terén elsősorban.	*	**
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	Az új létesítmények esetén nő az esély, hogy megújulók kerülnek alkalmazásra. Ezt elősegíteni a horizontális szempontok, illetve konkrétan a megújuló alkalmazási kötelezettsége mellett lehet. A megújuló alkalmazása a megnövekvő energiaigény mellett is növeli azok arányát a termelési szerkezetben belül. A feldolgozóipar és az állattartás során több bejáratott technológia áll rendelkezésre a megújuló alkalmazására (napenergia felhasználása aszaláshoz, villanypásztor üzemeltetéshez, feldolgozóipar energiaigénye kielégítéséhez).	*	*
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	-	A mg. feldolgozóipar erősödése várhatóan az energiaigény növekedését hozza magával. Ezt csökkenti a szállítás energiaigényének csökkenése, amivel a kész termékek többnyire Budapestről történő ideszállítását váltjuk ki helyi szállítással. Összességében mégis növekvő energiaigényre kell számítani.	*	***
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	+	A helyi feldolgozás és kertészet ismételt meghonosításával az agrár-kulturális és a helyi feldolgozáshoz kapcsolódó kulturális örökség élő továbbvitele erősödik. A feldolgozás erősítheti a rendezvény turizmust is, mint például az Őrségi Tökfesztivál, vagy Vecsésen a káposzta fesztivál.	*	**
20. Mobilitás helyzete	0	Nem várható hatás.		

21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	0	Nem várható hatás.		
22. Hatások összegeződése	+	Összességében az intézkedés javítja a természetes és agrár biodiverzitást, jót tesz a tájnak és a természetes rendszereknek, csökkenti a szállítási igényeket, helyi munkahelyet teremt és kultúrát őriz meg – amely hatások egymást kölcsönösen erősítik. A helyi gazdaság ilyen diverzifikálódása és helyi értéke megnövekedése még annak ellenére is pozitív környezeti hatású, ha energiaigénye, helyi alapanyag igénye és terület igénye miatt a természeti erőforrások erőteljesebb igénybe vételével jár is együtt. Utóbbi hatások azonban tudatos fenntarthatósági intézkedésekkel kompenzálhatóak, míg az előbbi, pozitív hatások megtarthatóak.	*	**
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	+	Az egyes hatások egymást erősítik – javuló diverzifikálódás, javítja a tájképet és a természetes rendszerek megőrzése esélyét, de még a védett fajok számára is jobb feltételeket biztosít.	*	**

III. Prioritás: Turizmus

1. Gyógyászati és wellness turizmus
2. Szelíd turizmus
3. Kulturális, vallási és eseményturizmus
4. Nagyléptékű szabad vízfelület
5. Koordináció – turizmus szervezés és marketing

KÖRNYEZETI ELEMELK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			Hatás * : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	A turizmus intézkedések során tervezett fejlesztések terület igénye ha csak kis mértékben is, de növeli a beépített területek nagyságát, illetve az intenzíven igénybe vett felületeket. Ennek mértéke azonban nem jelentős.	*	***
2. Kihatás a talaj minőségére	0	Nem várható hatás.		
3. Kihatás a vízminőségre	0-	A célként kitűzött forgalom növekedés és intenzifikálás miatt nő a vizek terhelése, ám a fejlesztések révén javuló szolgáltatás-minőség várhatóan a meglévő létesítmények terhelése csökkentéséhez is vezethet. A hatás pozitív irányba elmozdítható tudatos szürkevíz-hasznosítással, illetve a szolgáltatók környezettudatosságának fokozásával – ami EU szerte trend zöld szállodalánc hullám meglovgalásával idegenforgalmi vonzerőt is növelő hatású.		
4. Hidrológiai hatás	--	A wellness létesítmények várható fejlesztése további igényeket fog generálni a termálvizek kapcsán, amelyek esetén ma sem tudható biztosan azok tartóssága meddig tartható fenn.	**	***
5. Tájképi vizuális hatások	+	Az idegenforgalmi létesítmények esetén jellegükből adódóan fontos azok tájbaillesztése, így várható, hogy a tájképi hatást nem rontja, meglévő létesítmények korszerűsítése esetén pedig pozitív hatással járhat.	*	*
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	0	Nem várható hatás.		
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	+	A fejlesztések, bár a forgalom várható növekedése mellett kis mértékben energia-igény növekedéssel járhatnak, a felújítások és korszerűsítések során	*	*

		ennél nagyobb mértékű megtakarításhoz, és CO2 kibocsátás-csökkentéshez vezetnek. A szelíd turizmus és a fenntartható közlekedési módon lehetősége szintén olyan gazdasági ágak erősödését jelentheti, ami alternatívaként más, nagyobb CO2 kibocsátású ágazatokkal szemben összességében csökkenő terheléshez vezet.		
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	+	A szelíd turizmus során megvalósuló fejlesztések révén élőhely-rekonstrukciók, változatosabb természetes vegetáció létrejötte, illetve ezen terület állapotának szinten tartása várható, ami mint minden hasonló emberi beavatkozás, a biodiverzitást növelő hatású.	*	**
9. Kihatás az erdők állapotára	0	Nem várható hatás.		
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	+	A szelíd turizmus célterülete lehet a nemzeti parkok és naturparkok védett területei is, amelyek rekonstrukciójához, illetve a látogatásuk rendezett körülményei megteremtésével terhelésük csökkentéséhez vezethet. A látogatói terhelés növekedése ugyanakkor ezzel ellentétes irányba hathat, de ennek mértéke a tervezés jelen fázisában kisebbnek látszik, mint a pozitív hatásé.	*	*
11. Izolációs hatások	-	Az újonnan létrejövő, vagy felújításra kerülő létesítmények vagyongvédelme, beépítettség növelése, illetve kerékpárutak létesítése kis mértékben növeli az izolációs hatást okozó infrastruktúra nagyságát, így az okozott hatást is.	*	*
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	-	A szelíd turizmus erősödése kis mértékben növeli ezen területek terhelését. Az olyan intézkedések, mint a nagy nyílt vízfelületek létrehozása, amelyek ökológiai vízigénye még nem ismert módon biztosított, további, jelenleg is természetes élőhelyek átalakulásához vezet. Ennek iránya ma nem ismert, jelenleg a hatás nagysága állapítható csak meg.	*	**
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	++	A klímaváltozás egyik hatása lesz az egyre nagyobb a csapadékok gyakoriságának és intenzitásának növekedése is. Ennek régióknak esetén elsősorban az ezen eseményeket követő áradások, és a földcsuszamlások a már ma is megtapasztalt következményei. A jövőben ezek közül a záportározóként is funkcionáló, részben nagy vízfelületek kialakítása okozhatja ezen várható hatások kockázatait csökkentését.	**	*
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	Nem várható hatás.		
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	-	Az idegenforgalom növekedése együtt jár a termelt hulladék mennyisége növekedésével.	*	***
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	-	Az új létesítmények és a felújítások esetén nő a az igénybe vett alapanyagok mennyisége (lásd építőipari, üzemeltetési alapanyagok). Ezek nagy részt nem megújuló, nem újrahasznosított anyagok, így a hatás inkább negatív. Ez azonban átfordítható semleges vagy pozitív irányba, de csak célzott, tudatos intézkedések esetén – amik viszont ma hiányoznak a programból.	*	*
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	Az új létesítmények és a felújítások esetén nagyobb az esélye a megújuló igénybe vételének. A wellness fejlesztések esetén a megújuló energiaforrások jobb kihasználása reális lehetőség a működés gazdaságosságának növeléséhez, így az várhatóan előtérbe kerül a jövőben.	*	**
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	-	Az idegenforgalom növekedése várhatóan az energiaigény növekedését hozza magával.	*	**
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	++	A vallási turizmus révén különösen, de a szelíd turizmus és további program turizmus fejlesztése esetén is jelentősen megnő az érdeklődés a kulturális örökség iránt. A célzott intézkedések, különösen a Szent Márton beavatkozások közvetlen megőrzést eredményeznek. Mivel ez megélhetés javulását is eredményez, a valós kereslet hozzájárul a kulturális örökség megőrzéséhez. Óvakodni kell azonban a tömegkultúra megjelenésétől, illetve a kulturális örökség túlzottan elüzletiesedésétől, ami a valódi értékek deformálódását, elhiteltelenedését eredményezheti.	**	***
20. Mobilitás helyzete	++	A turisztikai értékek és termékek megközelíthetőségének javítása sok esetben pont olyan helyen történik meg, aminek a megközelítése eddig rosszabbul volt lehetséges. A közös érdek mentén a mobilitás feltételei javulnak. A kifejezetten zöld mobilitást ösztönzik a turisztikai kerékpár utak, amelyek ezen túl hivatásforgalmi céllal is használhatóak, így javítva a fenntartható mobilitást.	**	***

21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	++	A kerékpáros turizmus feltételei javítása magyarázatot nem igénylő módon járul hozzá a környezetbarát közlekedés fejlesztéséhez. Az idegenforgalom erősödése ugyanakkor a kötött pályás és egyéb közösségi közlekedés szereplőit is további fejlesztésekre sarkallja, ami a fenntartható mobilitás feltételei javításához, így a motorizációval szemben reális választási lehetőséggé váláshoz vezethet.	**	**
22. Hatások összegeződése	+	Összességében a szelíd és örökségturizmus, és rendezvény turizmus fejlesztése még akkor is több pozitív környezeti, fenntarthatósági hatással járnak, ha közben az energia- és felszín alatti vizek terén igényes wellness fejlesztése jelenti a fő volument a megye szintjén.	**	**
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	+	A hatások terén erősebb a pozitív mint a negatív keresztthatás.	*	**

IV. Prioritás: Energia-hatékonysági program

1. Épületenergetika
2. Közvilágítás program
3. Zöld hő program
4. Smart City program

KÖRNYEZETI ELEMÉK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			* : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	0	Ez az intézkedés csomag nem jár, vagy csak elhanyagolhatóan kis mértékben okoz beépítés-növekedést.		
2. Kihatás a talaj minőségére	0	Nem várható hatás.		
3. Kihatás a vízminőségre	0	Nem várható hatás.		
4. Hidrológiai hatás	0	Nem várható hatás.		
5. Tájképi vizuális hatások	-	A megújuló alkalmazásának mai technológiai vizuális megítélése vegyes. Az ipari létesítményekhez képest sem a napelemek, sem a leginkább tájtól elütő szél erőművek (kisebb mértékben szél erőgépek) megítélése sem egyértelműen negatív, de a tájképtől mindenképpen elütő, a természeteshez képest a hatósági és örökségvédelmi oldal szerint negatívnak ítéltető.	*	***
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	++	A megújuló alkalmazása jelentős mértékű kibocsátás-csökkentéshez vezet, különösen ha az szilárd energiahordozó kiváltásához vezet. Emellett ezen technológiák, akár megújulókról, akár hatékony új rendszerekről beszélünk, mindenképpen csökkenő zajterheléssel járnak.	**	***
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	++	Az energiahatékonyság és a megújuló alkalmazásának növelése fosszilis energiahordozókat vált ki, alkalmazásuk elsődleges célja is a CO2 kibocsátás csökkentése.	***	***
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	0	Nem várható hatás.		
9. Kihatás az erdők állapotára	+	Az erdők védelmének, megőrzésének hazai jogi keretei olyan erősek, hogy még a biomassza hasznosítás várható és várt növekedése ellenére is az erdőállomány méretei és mai összetétel legalább a jelenlegi szinten marad, de	**	*

		várható az erdők energia célú felértékelődése miatt további területi növekedés is.		
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	0	Nem várható hatás.		
11. Izolációs hatások	0	Nem várható hatás.		
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	0	Nem várható hatás.		
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	+	Az intézkedés révén csökken a fosszilis energiahordozók, ezen belül a földgáz iránti igény, ami a szállításával és tárolásával kapcsolatos kockázatok csökkenéséhez is vezet.	*	*
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	++	A fosszilis energiahordozók iránti igény csökkentése a szén alapú, a kitermelésétől a felhasználás utáni hamu elhelyezéséig jelentős hulladék-termeléssel járó folyamatokat vált ki, csökkentve így azok mennyiségét.	**	***
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	-	Az energiahatékonyság növelése jelentős új anyagbeépítéssel, sok esetben nem természetes szigetelőanyagok és nyílászárók felhasználásával jár, ami növeli a nem megújuló alapanyagok iránti igényt.	*	***
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	++	Az intézkedés célja ennek a növelése. Az energiahatékonyság növelése emellett sok helyen megnyitja a gazdaságos megújuló alkalmazás előtt is teret.	***	***
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	++	Az intézkedés célja ennek egyértelmű javítása, az energiaigény csökkentése.	***	***
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
20. Mobilitás helyzete	0	Nem várható hatás.		
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	0	Nem várható hatás.		
22. Hatások összegeződése	++	Az intézkedés során az alkalmazott alapanyagok mennyisége növekedésén túl negatív hatással nem, pozitív hatásokkal ellenben erősen számolhatunk, így az intézkedés környezeti célból egyértelműen pozitív. Mértéke csak azért nem maximális, mert a tervezett kerete a megyei igényekhez képest sajnos igen csekély.	**	***
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	++	Az egyes hatások egymást erősítők.	**	***

V. Prioritás: Emberi Erőforrás-fejlesztés

1. Egészséges életmód program
2. Aktív szabadidő program
3. Tehetségek programja
4. Oktatás, képzési program
5. Kreatív város, fenntartható vidék – KRAFT program
6. Közösségi terek kialakítása, egyházi fejlesztések
7. Egészségügyi, szociális, közoktatási ellátás fejlesztése
8. Hivatali infrastruktúra fejlesztése

KÖRNYEZETI ELEMÉK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			* : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	A beavatkozások több ponton jelentős terület igényűek, ám csak kis mértékben igényelnek eddig be nem épített területek kivonását.	*	**
2. Kihatás a talaj minőségére	0	Nem várható hatás.		
3. Kihatás a vízminőségre	0	Nem várható hatás.		
4. Hidrológiai hatás	0	Nem várható hatás.		
5. Tájképi vizuális hatások	+	A fejlesztések növelik a beépített környezet rendezettségét, helyreállítanak, megújítanak elhanyagolt tereket.	*	**
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	0	Nem várható hatás.		
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	+	A tevékenységek intenzitása kis mértékben energiaigény növeléssel jár. A fejlesztésekben érintett létesítmények megújítása ugyanakkor a jelenlegi energiaigény csökkenéséhez, a hatékonyság növeléséhez vezet, aminek hatása erősebb lesz.	*	**
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	+	Az egyes városi zöldterületek megújítása visszaszorítja a biodiverzitásra is káros leromlási folyamatokat. Az emberi beavatkozás akár csak kertészeti jellegű is, növeli a vegetáció, az élőhelyek változatosságát. Az erre tudatosan figyelő beavatkozás pedig kifejezetten előnyös!	*	**
9. Kihatás az erdők állapotára	0	Nem várható hatás.		
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	+	Az aktív szabadidő program részben érintheti az erdei pihenőket, sportolási lehetőségeket, így javítja azok látogatottságát. Az ennek negatív hatásait ellensúlyozza a az erdők értékének tudatosodása az abban mozgók számára.	*	*
11. Izolációs hatások	0	Nem várható hatás.		
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett)	+	Az egyes szabadidős programok helyszíneinek fejlesztése javítja a természetes élőhelyek látogathatóságát, így azok értékének növekedését.	*	*

területek)				
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	Nem várható hatás.		
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	-	A tevékenységek célja, hogy a gazdasági növekedést és a társadalmi aktivitást ösztönözze, így mint minden tevékenységünk, ez is hulladékok keletkezésével jár.	*	**
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	-	A tevékenységek célja, hogy a gazdasági növekedést és a társadalmi aktivitást ösztönözze, így mint minden tevékenységünk, ez is a fejlesztéshez új, nem újrahasznosított alapanyagok beépítésével jár.		
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	A célétesítmények fejlesztése, megújítása azok korábbi energia igénye csökkenéséhez vezetnek.	*	*
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	+	A tevékenységek célja, hogy a gazdasági növekedést és a társadalmi aktivitást ösztönözze, így mint minden tevékenységünk, ez is energiaigényünk növekedésével jár. Mivel azonban az intézkedés során egyes létesítmények korszerűsítése is megtörténik, ezek energiaigénye csökkenése összességében pozitív hatású lesz. Szintén az energiaigény csökkenését eredményezheti, ha olyan alternatív tevékenységekre fordítjuk a szabadidőt, ami egészségünk védelme mellett a korábbi programoknál kisebb energiaigényű – ilyen az erdei túra, futás, stb. szemben a városi időeltöltésekkel.	*	*
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	+	A szellemi örökség megőrzése a Szent Márton program keretein belül mind fizikai, mind szellemi téren megőrződhet. Az épített kulturális örökség további megőrzését biztosítja a KRAFT program építészeti része, de a Közösségi terek kialakítása, egyházi fejlesztések is.	**	***
20. Mobilitás helyzete	0	Nem várható hatás.		
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	0	Nem várható hatás.		
22. Hatások összegeződése	+	Az intézkedések eredményeként elsősorban az épített környezet védelme, kisebb mértékben pedig ennek az energiaigénye csökkenése, ezzel a klímavédelmi célokhoz való hozzájárulás lehet környezeti szempontból a hatások összegződésének eredménye.	*	*
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	+	Az épített örökség megőrzésének energiatudatos módja jelentősen hozzájárulhat az ezen, látogatott létesítmények tudatformáló hatása erősödéséhez. Ezen túl a kulturális örökség védelmére fordított források hozzájárulnak az energiafogyasztás helyzete javulásához és a megújuló elterjedése segítéséhez, továbbá a klímavédelmi célok teljesüléséhez.	*	*

VI. Prioritás: Egészséges környezet

1. Szennyvízkezelés, csapadékvíz elvezetés
2. Hulladék-kezelési és –hasznosítási rendszer fejlesztése
3. Ivóvíz-ellátás fejlesztése a hatékonyság javítása és minőségmegőrzés érdekében
4. Települési környezet fejlesztése
5. Folyóvizek (pl. Rába, Répce, Marcal) menti területek összehangolt fejlesztése

KÖRNYEZETI ELEMELK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			* : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	A főbb környezetvédelmi infrastruktúrák központi létesítményei szinte kizárólag zöldmezős fejlesztésként, új területet igényelve jönnek létre. Akár szennyvíztisztító, akár vízbázis, akár víztisztító mű, de még inkább ha hulladékkezelés lerakója, vagy logisztikai létesítménye, minden esetben területet igényel.	*	***
2. Kihatás a talaj minőségére	++	A fejlesztések során, a kivett területek talaja áthelyezésre kerül, ellenben a beavatkozások a szabályozatlan hulladékelhelyezés szennyezésétől mentesítik a termőtalajt.	*	***
3. Kihatás a vízminőségre	++	A beavatkozások célja ennek biztosítása. A környezetvédelmi célú telepeket, főként hulladéklerakókon a koncentrált újraszennyeződéstől a létesítmények környezetvédelmi rendszerei rendelkeznek, min a csurgalékvizek elvezetése és annak tisztítása biztosítja a célt.	***	***
4. Hidrológiai hatás	+	Mivel a beavatkozások folyamatos felszíni szennyezést előznek meg, így a felszín alatti vizek is mentesülnek a veszélyeztetetté válástól, minőségük javul.	*	**
5. Tájképi vizuális hatások	-	A művi létesítmények lakott területtől védőtávolságon túl, sok esetben felszíni vizek, mint a tisztított szennyvizek befogadói közelében találva, a tájképbe nem illő módon, rontják a tájképi hatásokat.	**	***
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	+	A tervezett beavatkozások eredményeként kontrollált folyamatok között zajlik le a légköri kibocsátás, így azok eredményeként javul a levegő minősége.	*	*
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	x	A beavatkozások eredményeként kontrollált körülmények között válik kezelhetővé a szennyvíz és a hulladék, koncentrálnodik a vízminőség fejlesztés, bővül az öntözött területek aránya. A jelen kidolgozottsági szinten azonban nem áll rendelkezésre elég információ ahhoz, hogy a CO2 kibocsátás csökkenése vagy növekedése kijelenthető lenne.		
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	0+	A megvalósulás révén valószínűsíthető, hogy csökken a biodiverzitást veszélyeztető területek nagysága, illetve a vízfelületek, a folyók menti területek fejlesztésével növekedhet a biodiverzitás. Az intézkedés során tervezett konkrét beavatkozások helye, megvalósításának módja ismerete nélkül azonban nem ítéhető meg az sem, hogy azok során a biodiverzitás milyen mértékben sérül. A hatás így jelenleg vagy semleges vagy nem ítéhető meg.	*	*
9. Kihatás az erdők állapotára	0	Az erdők helyzetét védő jogi keretek miatt nem várható hatás.		
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	0-	A konkrét helyszínnek ismerete nélkül nem állapítható meg, hogy akár valamely természetvédelmi infrastruktúra, akár a folyóvizek menti öntözés, akár a nagy vízfelületek okoznak-e annak a közelében áttételes hatást természetvédelmi területekre. Az öntözés viszont kihat negatívan a felszíni vizek mennyiségi és minőségi állapotára, így az azok mentén, akár a lejjebb	*	*

		fekvő védett területekre ez inkább negatív összehatást eredményezhet.		
11. Izolációs hatások	0	A beavatkozások jellege, és mérete miatt nem várható érdemi izolációs hatás.		
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	+	A beavatkozások eredeti célja a természetes környezet, környezeti elemek állapotának javítása. A megvalósulásukkal a természeti területek állapota javulni fog. A teljes bizonyosság csak azért nem jelenthető ki, mivel a környezetvédelmi beruházások helyigénye és annak hatása ma nem ismert, ez okozhat negatív irányú, az eredeti pozitív hatásokat kis mértékben lerontó eredményt is.	*	**
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0-	A veszélyzónák közül az árvízzel érintett területek több intézkedését is érintheti a prioritás-csoporton belül. Tapasztalatok szerint nem minden esetben kerül ez figyelembe véve, így hosszabb távon, egy nehezen meghatározhatóan nagy intenzitású csapadék miatti árvíz olyan helyen is környezeti kockázatokat okoz, ahol az ma nem vélelmezhető. Mivel a szennyvíztisztítók, illetve folyómenti öntézési rendszerek ilyen veszélyeztetett helyen fekszenek, a negatív hatás távlatilag nem kizárható.	**	*
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	++	A tervezett intézkedések többjének is célja a hulladékok mennyiségének csökkentése, amit a gyűjtés, szelektálás, újrafelhasználás körében érhet el.	**	***
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	+	A hulladékok felhasználása során pozitív irányban változhat a korábban hulladékként kezelt anyagok anyagában történő újrahasznosítása.	*	**
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	0+	Nem ítéltető meg egyértelműen, mivel nem volt erre vonatkozóan információ, hogy milyen energiaforrások felhasználásával tervezik a megvalósítást. A nemzeti szintű támogatási irányelvek szerint cél, hogy a közszolgáltatások költség-hatékonyan, megújulókra is építve működjenek, így ezek alkalmazása valószínűsíthető.	*	*
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	0+	Nem ítéltető meg egyértelműen, mivel nem volt erre vonatkozóan információ, hogy milyen energiaforrások felhasználásával tervezik a megvalósítást. A nemzeti szintű támogatási irányelvek szerint cél, hogy a közszolgáltatások költség-hatékonyan, megújulókra is építve működjenek, így ezek alkalmazása valószínűsíthető.	*	*
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
20. Mobilitás helyzete	0	Nem várható hatás.		
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	0	Nem várható hatás.		
22. Hatások összegeződése	++	Az intézkedések környezetre gyakorolt hatásai összességében egyértelműen pozitív összehatásúak lesznek, amint azt az egyes környezeti elemekre kifejtett hatásokból a pozitív hatások többsége is mutatja.	**	**
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	+	Az egyes hatások közül több erősíti egymást, így a vizek és talajokra kifejtett pozitív hatások, vagy épp az energetikai jellegűek.	*	**

VII. Prioritás: Közlekedés-fejlesztési program

1. A megye elérhetőségének javítása
2. Községi közlekedés fejlesztése
3. Kisléptékű közlekedési fejlesztések
4. Kerékpáros közlekedés

KÖRNYEZETI ELEMELK	Értékelés	Indoklás, észrevételek	Hatás	
			A hatás nagysága	A bekövetkezés valószínűsége
			* : kicsi ** : közepes *** : nagy	
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	--	A tervezett intézkedések többsége új, eddig be nem épített területek kivonását jelenti, ami egyes esetben megyei szinten is jelentős nagyságrendű lehet (lásd gyorsforgalmi szakaszok kiépítése).	**	***
2. Kihatás a talaj minőségére	--	A talaj termőrétege áthelyezésre kerül, ennek ellenére is jelentős minőségromlás következik be, amit tovább ront az utak felszínéről elfolyó szennyezett csapadék, illetve a légszennyezésből kiülepedő, ma részben nem is ismert összetételű, hatású szennyezett por miatti szennyezés.	*	***
3. Kihatás a vízminőségre	--	A felszíni vizek minősége a gyorsforgalmi utakra vonatkozó hazai környezetvédelmi szabályozók ellenére is olajjal, korommal és egyéb, kiülepedő szennyezéssel, továbbá téli időszakban sóval szennyeződik, ami a közeli felszíni vizek minőségének romlásához vezet. További káros, minőségromló hatású a kiépített közlekedési elemek felszíni vízmozgásokat befolyásoló hatása miatt erősödő eutrofizáció, oxigénhiány.	**	***
4. Hidrológiai hatás	--	A kiépített közlekedési elemek nem csak a felszíni, hanem a felszín alatti, elsősorban a talajvíz mozgását befolyásoló hatása miatt erősödő eutrofizáció, oxigénhiány, egyes esetekben belvizek megjelenése, másutt aszályosodás következik be.	*	***
5. Tájképi vizuális hatások	--	A közlekedési fejlesztések akár újak, akár meglévők megerősítése révén, de a tájképet megbontják, mérnöki nyomvonal vezetésük és kiépítési jellegük miatt negatív hatásúak.	*	***
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	--	A közlekedési feltételek javítása jelentős, túlnyomó részben a közúti közlekedés és logisztika feltételeit javítja, aminek egyértelműen motorizációs növelő hatása van, ami a levegő szennyezésének növelésével jár együtt. Ezt csak kis mértékben képes csökkenteni az, hogy a kötöttpályás és intermodális közlekedési feltételek és a kerékpáros közlekedési feltételek is javításra kerülnek. utóbbiak ha elérik céljukat, arra lesznek képesek, hogy a mobilitáson belül megtartsák a tömegközlekedés és kissé növeljék a kerékpáros közlekedés arányát. Ez azonban kevés lesz ahhoz, hogy az ezidő alatt abszolút értékben erősödő mobilizáció ne eredményezzen abszolút értékben növekvő motorizációt, ezzel növekvő zaj- és légszennyezést.	**	**
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	--	Az előző, légszennyezési ponthoz hasonló okok miatt ennek a növekedése is várható, a vizsgált, 2020-ig tartó időszakban. Az ezidő alatt versenyképessé váló, kisebb CO2 kibocsátással járó elektromos közlekedés, és az újabb belépő EURO normák, továbbá a CO2 kibocsátás csökkentési EU-s elvárások megyénkben nem fogják érzékelhető mértékben kompenzálni a motorizáció növekedése miatti CO2 kibocsátás csökkentés növekedésének mértékét.	**	**
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	--	A hazai környezetvédelmi szabályozók ellenére, a beavatkozások többnyire természetes vegetációk felszámolását, illetve részbeni helyreállításuk után is azok szegényedését, így a biodiverzitás egyértelmű csökkenését hozzák magukkal.	*	***
9. Kihatás az erdők állapotára	0-	Nem várható egyértelműen negatív hatás, de az izolációs hatások, és a felszíni és felszín alatti vízmozgások befolyásolása miatt áttételesen a fejlesztési területek menti erdők esetén azok ellenálló-képességének romlásához vezethetnek.	*	*

10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	0-	Nem várható egyértelműen negatív hatás, de az izolációs hatások, és a felszíni és felszín alatti vízmozgások befolyásolása miatt áttételesen a fejlesztési területek menti természetvédelmi területek esetén azok természetvédelmi potenciálja romlásához vezethetnek.	*	*
11. Izolációs hatások	--	A fejlesztések annak ellenére is erőteljesen növelik az izolációt, hogy egyes fajok számára részben megoldást jelentő vad-átjárók létesítendők. a gyorsforgalmi utak mentén. Az izolációs hatás minden állatcsoport és részben a növényfajok esetén is jelentős lehet, főként a nagy szélességű gyorsforgalmi utak mentén.	**	***
12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás (nem védett területek)	--	Mivel az új utak természetes élőhelyek felszámolásával járnak, ezekre kifejtett hatása közvetlenül megsemmisítő, a közeli élőhelyek számára pedig a fenti hatások érvényesülése miatt szintén jelentős.	***	***
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	-	A kiépítendő utak, vasutak olyan helyeken akadályozhatják a felszíni vizek lefolyását, legyenek azok belvizek vagy árvizek, ahol addig ez nem okozott gondot. Ennek oka a klímaváltozás miatt egyre gyakoribb és egyre erősödő intenzitású csapadékok miatti új helyzet.	**	*
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	-	Az utak, főként a transzfer utak, jelentős mértékben növelik az ezeken szállított, veszélyes anyagok mennyiségét, amit erre több közlekedési baleset is felhívja a figyelmet (benzolt szállító járművek balesete több esetben volt jellemző a 86-os úton).	**	**
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	0-	Az utak létesítése önmagában nem egyértelműen, de a generált hatásaik miatt a hulladék mennyiségének növelését eredményezik várhatóan.	*	**
16. Megújuló és fosszilis (nem energiahordozó) alapanyagok használata	0	Nem várható hatás.		
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	0-	Mivel a mobilitás ma alapvetően fosszilis energiahordozókra épül, a mobilitás erősödése rontja a megújulók teljes energiaigényen belüli arányát.	*	**
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	--	Mivel a mobilitás ma alapvetően fosszilis energiahordozókra épül, a mobilitás erősödése növeli az ország primer energiaigényét..	**	***
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	Nem várható hatás.		
20. Mobilitás helyzete	++	Az intézkedés jellege a mobilitás lehetőségeinek bővítését, diverzifikálását és feltételei javítását célozza és valósítja meg.	**	***
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	+	A kötött pályás közlekedés, az intermodális csomópontok és állomások, továbbá a kerékpáros közlekedési infrastruktúra fejlesztése jelentős mennyiségi és minőségi javulást eredményez megvalósulása esetén.	**	**
22. Hatások összegeződése	--	A mobilitási helyzet és a környezetbarát infrastruktúra helyzetének javítása csak arra lesz elég, hogy a környezetbarát mobilitás aránya az erősödő mobilitáson belül szinten maradjon, de abszolút értékben a hatások jelentősen rontani fogják a környezet állapotát. Mindent meg kell tenni ennek mérséklésére – másra csak az intézkedés elhagyása vagy teljes átalakítása adna módot.	**	***
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	--	Az egyes hatások több ponton egymást erősítő, negatív környezeti hatással járnak.	**	***

5. A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, a programban szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

A Program elsősorban gazdaságfejlesztési és munkahelyteremtési fókusszal került megfogalmazásra. Ennek részeként több, környezeti szempontból közvetlenül vagy közvetetten is pozitív hatású intézkedés mellett, ezzel ellentétes irányú hatású tartalmat is megfogalmaz. A legkritikusabb pontok kiküszöbölésére magunk is teszünk javaslatokat a jelen ponton belül.

A program készítői ezen szempontokat a horizontális célok megfogalmazásával kívánták megelőzni. Ezen túl nem tartalmaz semmilyen, konkrétan a környezeti terhelést csökkentő, a szennyezést megelőző intézkedésekre vonatkozó fejezetet vagy munkarészt.

A fenntartható környezet és tájhasználat a Program szerint „**nem csak természeti környezeti szempontból fontos, hanem** olyan értelemben is, hogy elszakadva a projekt-szemlélettől folyamat-alapon is szemlélni kell a tevékenységeket, hozzájárulva ahhoz, hogy ne csak impulzus-szerű jelzéseket adjon, hanem rendszerszinten is létrejöjjön a tervezett érték. Minden tevékenységnek törekednie kell a pénzügyi és szervezeti fenntarthatóságra, valamint arra, hogy hozzájáruljon a környezeti károkozás mérsékléséhez vagy a környezet védelméhez”.

A készítők felpuhítják a fenntartható fejlődés fogalmát, amin belül a környezeti fenntarthatóság csak egy a három figyelembe veendő szemponthoz képest. Természetesen nem lehet és nem is kell vitatkozni a fenntarthatóság hármas szempontrendszerére ellen (hiszen gazdasági és társadalmi feltételek megléte nélkül nem biztosítható a környezeti fenntarthatóság sem), de mivel a program eleve gazdaságfejlesztési és társadalmi megerősítési céllal született, így a környezeti fenntarthatóság érvényesítésének az a szerepe a horizontális szempontok között, hogy gazdasági és társadalmi célok esetén is érvényesüljön a fenntarthatóság hármas szempontrendszerének a környezeti eleme.

1. sz. javaslat:

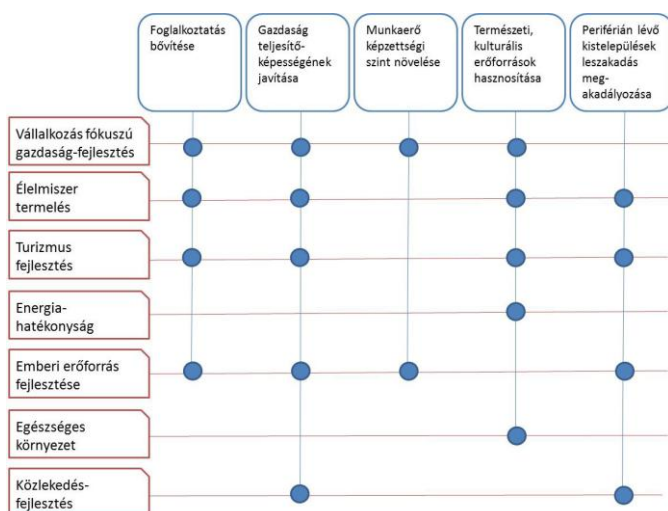
A fentiek miatt azt javasoljuk, hogy a horizontális szempontok között a gazdasági és társadalmi célú prioritásterületek esetén a környezeti és társadalmi, a társadalmi célú prioritásterületek között a környezeti és gazdasági, a környezeti célú prioritásterületek között pedig a társadalmi és gazdasági szempont kerüljön érvényesítésre!

További kérdéses pont a fenntartható környezet és tájhasználat szempontjánál, hogy nem látszik belőle, hogy a gazdasági és társadalmi célok elérését hogyan kívánja a fenntartható fejlődés elve szerint megvalósítani, hogy érvényesíti ezt a megfogalmazott horizontális célját? De hasonlóképpen nem látható, hogy miként kerül érvényesítésre a környezeti szempontból szintén pozitív barnamezős területek hasznosításának szempontja, vagy éppen az ICT figyelembe vétele.

2. sz. javaslat:

Javasoljuk, hogy a horizontális célok érvényesítésének módját a Program készítői konkretizálják. Pontosítsa a Program, hogy miként kívánja biztosítani a horizontális célok érvényesítését az egyes prioritás területeken, majd az Operatív program részben. Miként tudnak érvényesülni az azokban megfogalmazott elvárások az egyes részcélok esetén? Határozza meg a Programban a készítő, hogy mi lesz a horizontális szempontok érvényesítésének a módja, és mik lesznek ezzel kapcsolatban az egyes projektfelelősök kötelezettségei. Természetesen a fenti pontosításokat azon részletettséggel kell megtenni, amikre a Program jelenlegi kidolgozottsági szintje lehetőséget biztosít.

Például olyan pontosításra gondolunk, hogy a klímaváltozás megelőzése érdekében elvárásként jelenjen meg, hogy minden fejlesztés során vizsgálni szükséges annak fosszilis energia igénye minimalizálását, ennek érdekében pedig törekedni kell minden esetben a legjobb elérhető technológiák használatára (BAT), illetve a megújuló energiaforrások alkalmazására.

Amint az a fenti ábrán is látható, az energiahatékonyság most csak a Természeti erőforrások célhoz kapcsolódik, holott minden cél, aminek keretében épületek kerülnek felújításra, szolgálni tudja az energiahatékonyság célját is.

A zöldmezős beruházások során minden fejlesztéstől el kell várni, hogy azok csak a feltétlenül szükséges, lehető legkisebb művelésből való kivonással járjanak együtt, és ha az adott beruházási helyszínen lehetőség van már kivont területek hasznosítására, új művelésből való kivonásra csak azok hasznosítását követően kerülhessen sor.

6. Javaslát környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket a program által befolyásolt projekteknben, tervekben, programokban figyelembe kell venni

- 1) A horizontális célok között a koncepcióban megfogalmazott észrevételeink ellenére sem szerepel konkrétan sem energiahatékonyság, sem a zöldenergiák érvényesítése, sem a CO₂ kibocsátás csökkentése – holott minden, még a „szoft” jellegű fejlesztések is energiaigényesek, így ezen szempont érvényesítésére jó lehetőség kínálkozik.
- 2) A Vállalkozás Fókuszú Gazdaságfejlesztési Prioritás
 - a. A 2.1.1 és 2.1.2 intézkedések során részben figyelemfelhívás, ösztönzés, részben a végrehajtás irányát erősítendő kerüljön megfogalmazásra, hogy a zöld- és kék gazdaságban érdekelt cégek megtelepedésének elősegítése kiemelt célja mind a kezdő- és mikroállalkozások, mind a KKV-k támogatásának. A Program ezzel tudná biztosítani, hogy a fejlődés olyan, Európában egyre erősebb iparágak fejlődő trendjéhez tud illeszkedni, mint a megújuló energia ipar, az energiahatékony építőipar (melynek jogi ösztönzője a 20/2014. (III.7.) BM rendelete hazánkban januártól már részben hatályba lép), vagy éppen az alacsony energiaigényű ICT technológiákra építő tech-cégek, esetleg a kiszervezett iparágak.
 - b. A közép vállalatok beszállítóná válása esetén a közel 95 %-os hazai arányt jelentő energetikai területen való további lehetőségek kihasználása.
 - c. A Nagyvállalati programban támogatni lenne szükséges a rájuk nézve az EU direktívájában kötelezővé tett, éves szinten 1-1 % energiafelhasználás csökkentést eredményező technológiai korszerűsítések elősegítését, ehhez szükséges települési fejlesztéseket és emberi erőforrás-fejlesztéseket.
 - d. A Jármű és Mechatronikai Program nevesítse a 2025-re már versenyképesé váló elektromos és más, alacsony emissziójú gépjárműgyártás és ahhoz való beszállítóná válás szükséges helyi fejlesztései ösztönzését.
 - e. A Kreatívipari és K+F+I program nevesítse a zöld- és kék gazdasági területet, mint kiemelten ösztönzendő szektort. Ennek érdekében építsen ki a város ezen a területen élen járó európai oktatási, K+F+I központokkal új kapcsolatokat, használja ki ehhez nyugat-magyarországi határmenti fekvését, hogy ennek a trendnek hazai élenjárójává válhasson Szombathely. A Zöld Közlekedési Centrum tartalommal való megtöltése is megtörténhet ezzel a céllal, az ott beszerzendő, valójában csekély, a külső feltételektől túlzottan függő gazdaságfejlesztési hatású demonstrációs fejlesztések mellett.
 - f. Az Ipari területek alapinfrastruktúrája fejlesztése során kerüljön nevesítésre legalább egy, a zöld- és kék gazdaságot fogadni kész ipari park, vagy része annak, amely már energiaellátását, és tematikus fogadókészségét tekintve is ezen, környezettechnológiai trendeket meglovagoló cégek meghonosításával a város hosszú távú ipari versenyképességét is fenn tudja tartani.

3) Az Élelmiszer-termelés prioritás

- a. a prioritás több pontján szükséges lenne kiemelni, hogy a nagy élők munkai igényű, az európai viszonylatban is prémium-gasztronómiát kiszolgálni tudó, prémium-alapanyag előállítás, lehetőség szerint öko minősítéssel kerüljön kiemelten ösztönzésre.
- b. A REL-ek kapcsán is legyen szempont azok minőségi termék-előállítása, aminek részeként az ökogazdálkodás, és a talaj- és vízvédelmet is szem előtt tartó egyéb gazdálkodásból származó prémium termékek és termelési módok kerülhessenek előtérbe. Támogassa a Program ezen ellátási láncok energiatudatos működési feltételei megteremtését, akár összehangoltan a Zöld közlekedési centrum céljával, ehhez alternatív hajtású, valós demonstrációs funkciójú járművek beszerzésének támogatását is.
- c. Az Élelmiszer látványüzemek esetén legyen kizárólagos elvárás, hogy azok a 20/2014. (III.7). BM rendelet 2020. december 31. után érvényes épületenergetikai elvárásai szerint kerüljenek létesítésre, így valódi látvány és demonstrációs funkciót betöltve, a 2020 utáni időszakban is.

4) A Turizmus prioritás

- a. a prémium, minőségi szolgáltatás része, hogy az ezt igénylő, környezettudatos célcsoportok számára hiteles, energiatudatos működésű vállalkozások nyújtsanak szolgáltatást. Ennek való megfelelést támogassa, ösztönözze a program.
- b. A zöldmezős beruházások esetén várjon el a beruházóktól olyan, turisztikai termékként is hasznosítható fejlesztéseket, amelyek kompenzálni képesek az új létesítmények által okozott károkat a talajban, felszíni vizekben, természeti rendszerekben. Ezzel és ezen túl is ösztönözze a prioritás a környezettudatos szolgáltatói kép kialakulását a megye szolgáltatói körében – ami jól illeszkedik a megye egészségtudatos, wellness – well-doing termékei célcsoportjai igényeihez.
- c. A nagyléptékű vízfelületek kialakítása során fogalmazzon meg a Program elvárását arra vonatkozóan, hogy annak ökológiai vízigénye kielégíthetőségét vizsgálja meg, továbbá, hogy fenntartása során törekedjen a vízfelületek természetvédelmi funkciói betöltésére is.

5) Az Emberi erőforrás-fejlesztési Program prioritás

- a. a program során felújításra kerülő épületek esetén a program érvényesítse a fenntarthatóság horizontális szempontját, azok energiahatékonyságának fokozásával, a megújuló alkalmazása ösztönzésével, és ezek demonstrációs, oktatási célú bemutathatósága megteremtésével. Ezek érdekében itt is kerüljenek elvárásra, a 20/2014. (III.7). BM rendelet 2020. december 31. után érvényes épületenergetikai elvárásai.
- b. a szoft elemek kapcsán kerüljön általános elvárásként megfogalmazásra, hogy azoknak a képzeteknek és projekteknek, amelyek megvalósulnak, tematikusan,

a saját szakterületük keretei között, az ott értelmezhető módon a fenntartható fejlődés, környezet- azon belül energiatudatosság célját is szolgálnia kell.

6) A Közlekedésfejlesztés prioritás

- a. A forrás-allokáció során kerüljön lehetőségek között előtérbe a kerékpáros és alternatív mobilitás ösztönzése.

Bár nem környezeti szempontú intézkedés, de az alábbi észrevétel a program véglegesítéséhez ajánlottak:

- a nemzetközi összehasonlításokat tevő táblázat intézkedései nem fedik teljesen a Program egyeztetési, értékelt változatának struktúráját, helyenként egy korábbi változat elemeit szerepelteti – ennek aktualizálása szükséges.

7. A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a tervben, illetve programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

A Program az 1.9 pontban szerepelteti, hogy megvalósítása nyomon követésére milyen monitoring és értékelési intézkedéseket tervez.

A fejezet kidolgozása nem túl részletes, így nem állítható meg belőle sem az, hogy kik, milyen hatáskörrel, és megállapításaik vonatkozásában milyen következményekkel valósul meg a monitoring. Ezeket szükséges és célszerű is kidolgozni. Az értékelést végzők körébe környezeti szempontból legalább egy, környezetvédelmi civil szervezet és egy zöldhatósági szakember bevonása ajánlott, lehetőség szerint egymással párhuzamosan.

A program vizsgált indikátorai közül az alábbiak tekinthetők környezeti szempontúaknak (is):

Megnevezés	2012. évi bázis érték	2020. évi célérték
A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %	97,6	100
A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %	75,7	90

Amint látható, a vizsgálat szinte csak a felszíni és felszín alatti vizek esetére szolgáltat indikátorokat, ami nem teszi lehetővé, hogy a végrehajtás során a környezeti hatások is értékelésre kerülhessenek. A fenti indikátorok még a program kifejezetten környezeti céljai értékelésére sem alkalmasak. Az alábbi kiegészítésekre teszünk javaslatot:

Megnevezés	2012. évi bázis érték	2020. évi célérték
A zöld- és kék iparban érintett vállalkozásának számának változása, %		
A zöld- és kék iparban érintett vállalkozások által előállított jövedelem nagyságának változása, %		
A Program által támogatott vállalkozások fajlagos energia-igényének csökkenése, %, kWh/ezer Ft árbevétel	Pályázói felmérés alapján kerülhet meghatározásra.	
A Program által felújítással érintett épületekben megtakarított energia mennyiségének változása, %, kWh/nm/év		
A Program által támogatottan letelepítésre került megújuló energiatermelési névleges kapacitás nagysága, kW		

A Program által felújítással érintett épületekben és támogatott fejlesztések ellátásához előállított megújuló energia mennyisége, kWh/év		
Az elszállított hulladékon belül az újrahasznosítás arányának változása, %		
A barnamezős területek hasznosításának aránya, %		
A tömegközlekedést használók arányának változása, %		

8. Közérthető összefoglaló

A jelen (stratégiai) környezeti vizsgálat tárgya, „Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja 2014-2020” (továbbiakban: Program).

A 2001/42/EK irányelv (továbbiakban: Irányelv) 3. cikkelye, az „1995. évi LIII. Trv. A környezet védelmének általános szabályairól” 43-44.§. (továbbiakban: Törvény) alapján meghozott 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet (továbbiakban: Rendelet) alapján azon tervek, amelyek megvalósítása során jelentős környezeti hatások várhatóak, (stratégiai) környezeti vizsgálat (továbbiakban SKV, vagy környezeti vizsgálat) lefolytatására kötelezettek. Az Irányelvet átültető 2/2005. (I.11) Kormányrendelet 1. sz. melléklete alapján környezeti vizsgálat kötelezettek a „Területi tervek”, amelyek az 1996. évi XXI. trv. 23. §. 1) bekezdése alá esnek.

A Vas Megyei Területfejlesztési Koncepció vizsgálata és annak egyeztetése 2014. nyarára zajlott le. A Koncepció alapján kidolgozott, „A Vas Megye Gazdaságfejlesztési Fókuszú Területfejlesztési Programja 2014-2020” egyeztetési változata 2014. augusztus 28-ra készült el. Ez a változat képezte a jelen vizsgálat alapját.

A vizsgálat első lépéseként elkészült, majd a Rendeletben foglalt, a szervezeti változásokkal a jogutód szervezetekkel aktualizált körben egyeztetésre került az értékelés módszere. A módszertan szerint leírásra került a környezeti értékelés kidolgozásának folyamata, majd megvizsgálásra került a program és a kidolgozása idején érvényes releváns tervekkel való összefüggése, illetve a program megvalósítása nélkül várható környezeti hatásokhoz való viszonya. Részletesen értékelés alá esett a Program célrendszere, annak összefüggése más környezeti tervekkel és programokkal, továbbá az abban a környezeti célok és szempontok megjelenése a Program céljai között, valamint a célok e tekintetben vizsgált belső konzisztenciája. Az SKV alapjául a jelenlegi környezeti helyzet releváns, a program elemeivel összefüggésben álló bemutatása szolgált, ezen belül is kiemelésre kerültek a Program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltani képes tényezők.

Az SKV 4. fejezete részletesen, környezeti elemek szintén megvizsgálta a Program egyes prioritásai várható környezeti hatásait. Ennek során az egyes környezeti elemenként megállapításra került azok iránya, leírtuk magát a várható hatást, és meghatároztuk azon hatás bekövetkezése környezeti hatásának súlyát, és magának a bekövetkezésnek a valószínűségét. Az értékelés áttekintő mátrixokban, közérthető, egységes jelrendszer alapján történt, így az egyes, egymástól eltérő tárgyú és hatású intézkedések környezeti hatásai is összevethetőkké váltak. Ez a részletes értékelés alapján a tervezők és a döntéshozók – és maguk az SKV értékelését végzők is – a lehetőségek szerint egzakt módon meghatározhatják a Program környezeti hatásait, és ami fontos, hozhatnak döntéseket azokkal kapcsolatban.

Az 5. fejezetben került kiemelésre a Program készítői által a káros környezeti hatások megelőzésére megfogalmazott intézkedés – lényegében a horizontális célok közül a fenntarthatóság.

A 6. fejezetben konkrét javaslatok kerültek az értékelés részéről megfogalmazásra a Program környezetre gyakorolt hatásai optimalizálására. Ezen javaslatok figyelembe vétele erősítheti a Program eredményei fenntartható fejlődésnek való jobb megfelelését. A 7. fejezetben megfogalmazott monitoring javaslatok pedig ezen hatások időközbeni mérésére tesznek javaslatot.

A Program környezeti hatásainak összegzése és a fő javaslatok:

A stratégiai környezeti értékelés során, a várható negatív és pozitív hatások összegzéseként **megállapítottuk, hogy a Program hatására Vas megye gazdasága és környezetállapota** előre láthatóan pozitív irányába mozdulhat el.

Ez előrelépés a Konceptióhoz képest, ahol összegzetten még negatív környezeti hatás volt valószínűsíthető. A jelen megállapítások alapja a jobban részletezett, tartalmában pontosított élelmiszeripari és emberi erőforrás fejlesztési prioritások tartalmának megismerése, illetve több, a program készítése során érvényesített tartalmi változás volt. Ez nem azt jelenti, hogy a végrehajtás nem jár, egyes esetekben súlyos környezeti hatásokkal, amiket ne kellene kompenzálni! Továbbá fennáll a jelentős kockázata annak, hogy a most összességében kedvező hatás a ráfordítások anyagi nagyságrendje alapján meg is változhat, pozitív irányból összességben a környezet állapotát rontó irányba is fordulhat.

Azzal biztosíthatja be a Program, hogy a pozitív környezeti hatás legyen a meghatározó, ha a horizontális célokra és a módosításokra tett javaslataink figyelembe vételre és határozottan érvényesítésre is kerülnek a megvalósítás során. Ebben az esetben még akkor is csökkenthető az összességében negatív környezeti hatása, ha a források most tervezettnél is nagyobb aránya fordítódik negatív környezeti hatású prioritásokra.

Az értékelés során 7 (+1: nem besorolható) kategóriába osztottuk be a környezeti hatásokat:

++	Biztosan pozitív hatású lesz
+	Valószínűleg pozitív hatású lesz
0+	Nem várható hatás, de középtávon enyhe pozitív hatás nem kizárt
0	Nem várható hatás, vagy elhanyagolható hatás várható
0-	Nem várható hatás, de középtávon enyhe negatív hatás nem kizárt
-	Valószínűleg negatív hatású lesz
--	Biztosan negatív hatású lesz
X	A hatás felmérése nem lehetséges

A vizsgálat összegzett eredményeként a vizsgált környezeti elemek vonatkozásában az egyes prioritások az alábbi várható irányú hatásokkal járnak:

1. táblázat

Környezeti elemek	Zéró állapot	1. Vállalkozás fókuszú gazdaság-fejlesztés	2. Élelmiszer termelés	3. Turizmus	4. Energia-hatékonysági program	5. Emberi erőforrás fejlesztés	6. Egészséges környezeti fejlesztések	7. Közlekedési fejlesztések
1. A földhasználat növekedése, földfelszín befedése	-	-	0+	-	0	-	-	--
2. Kihatás a talaj minőségére	-	-	++	0	0	0	++	--
3. Kihatás a vízminőségre	+	-	-	0-	0	0	++	--
4. Hidrológiai hatás	0+	0-	0+	--	0	0	+	--
5. Tájképi vizuális hatások	-	-	+	+	-	+	-	--
6. Légköri és zajkibocsátások, kivéve az ÜHG-kibocsátást	-	-	0	0	++	0	+	--
7. ÜHG kibocsátás, kihatás a klímára	-	-	-	+	++	+	x	--
8. Kihatás a biodiverzitásra és a vöröskönyves fajokra	+	-	++	+	0	+	0+	--
9. Kihatás az erdők állapotára	+	0	0	0	+	0	0	0-
10. Természetvédelmi területek állapota és fejlesztése	+	0	0	+	0	+	0-	0-
11. Barrierhatások	-	-	++	-	0	0	0	--

12. Természetes élőhelyekre gyakorolt hatás	-	-	++	-	0	+	+	--
13. Természeti katasztrófák által fenyegetett területek / régiókra gyakorolt hatás	-	-	0	++	0	0	0	-
14. Veszélyzónák tervezésének helyzete	0	0	0	0	+	0	0-	-
15. A hulladék mennyiségére gyakorolt hatás	0	-	-	-	++	-	++	0-
16. Megújuló és fosszilis alapanyagok használata	-	0+	-	-	-	-	+	0
17. Megújuló energiaforrások használata, és aránya az energiamixen belül	+	+	+	+	++	+	0+	0-
18. Energiafogyasztás helyzete / állapota	-	-	-	-	++	+	0+	--
19. Kulturális örökségre gyakorolt hatás	0	0	+	++	0	+	0	0
20. Mobilitás helyzete	-	-	0	++	0	0	0	++
21. Környezetbarát közlekedés infrastruktúrájának minősége	++	+	0	++	0	0	0	+
22. Hatások összegeződése	-	-	+	+	++	+	++	--
23. Hatások kölcsönös egymásra hatása	X	-	+	+	++	+	+	--

A negatív környezeti hatások megelőzése, minimalizálása, illetve az elérhető, a negatív hatásokat kompenzáló pozitív hatások maximalizálása érdekében megfogalmazott javaslatainkat a 6. fejezet tartalmazza. Ennek a fő üzenetei az alábbiak:

- a Program célstruktúrája alapvetően jó, több ponton képes szolgálni a fenntartható fejlődés megvalósulását;
- a gazdaságfejlesztés, amelynek elősegítése a Program fő célja (összhangban a tervezési útmutatókkal), abban az esetben tud fenntartható irányba elmozdulni, ha céljaiban ösztönzi, megvalósítása során pedig támogatja, illetve elvárja a zöld- és kék-gazdaság meghonosodását, meglévő ágai megerősödését;
- a gazdaság fejlesztését szolgáló infrastrukturális fejlesztéseknek egyrészt már jellegében is ösztönöznie kell a környezetileg is fenntartható gazdaság felé való elmozdulást (például ipari parkok energiaellátásának és profiljának zöld- és kék gazdaság számára vonzóvá tételével, akár zöldenergiával ellátásról, akár befektetés-ösztönzési intézkedésekről legyen szó), másrészt megvalósítása során a legszigorúbb környezetvédelmi elvárásokat is teljesítenie kell mind az épületenergia, mind energiaellátás, mind mobilitás terén;
- a humánerőforrás fejlesztése során szintén elő kell és lehet segíteni, hogy a XXI. század környezeti kihívásaira versenyképes válaszokat adni tudó iparágak megfelelő szakember háttér, és ezt elősegítő oktatási, kutatói háttér legyen jelen Vas megyében, és hogy a Program ezen célját a 2020. után egész Európában, köztük Magyarországon is érvényes alacsony energiaigényű, már létében is környezettudatosságot sugárzó környezetben valósítsa meg;
- a turizmus terén, ahol a Program eleve a gyógy-, wellness- és szelíd ágazatok fejlesztésében látja az előrelépést, a megvalósítás során a legkisebb környezeti terhelés és a legnagyobb ezzel elérhető, marketing üzenetként is megjeleníthető zöld megoldásokat kell alkalmazni;
- a közlekedés terén a fenntartható, környezetbarát mobilitás feltételei lehetőségek szerinti maximális fejlesztése mellett az óhatatlanul jelentős környezeti károk minimalizálása az értékelés során tett javaslatok célja.

Összességében megállapítható, hogy ha a Program véglegesítése során a javaslatok elfogadásra kerülnek, úgy a céljaiban már ma is a fenntartható fejlődés előmozdítását támogató Program valóban egy jobb életminőséget nyújtó Vas megyét eredményez, ahol a jelenleginél is erősebb, versenyképesebb és tisztább gazdaság biztosítja a bevételeket és az értékeiben megőrzött, a természeti értékeink fennmaradását biztosító egészséges környezet biztosítja a rekreálódás és pihenés lehetőségét.

Amennyiben azonban a Program céljai közül a negatív hatásúak megvalósítása kerül előtérbe (akár a ráfordított források nagyságrendje miatt), illetve a megvalósítás során a végrehajtásért felelős intézmények nem érvényesítik a környezeti jobbítást szolgáló javaslatainkat, akkor a Program összességében továbbra is a természeti erőforrásaink feléléséhez, ezzel pedig a megye gazdasága versenyképességének a romlásához, és a klímaváltozás hatásai miatt az életfeltételek romlásához vezet.